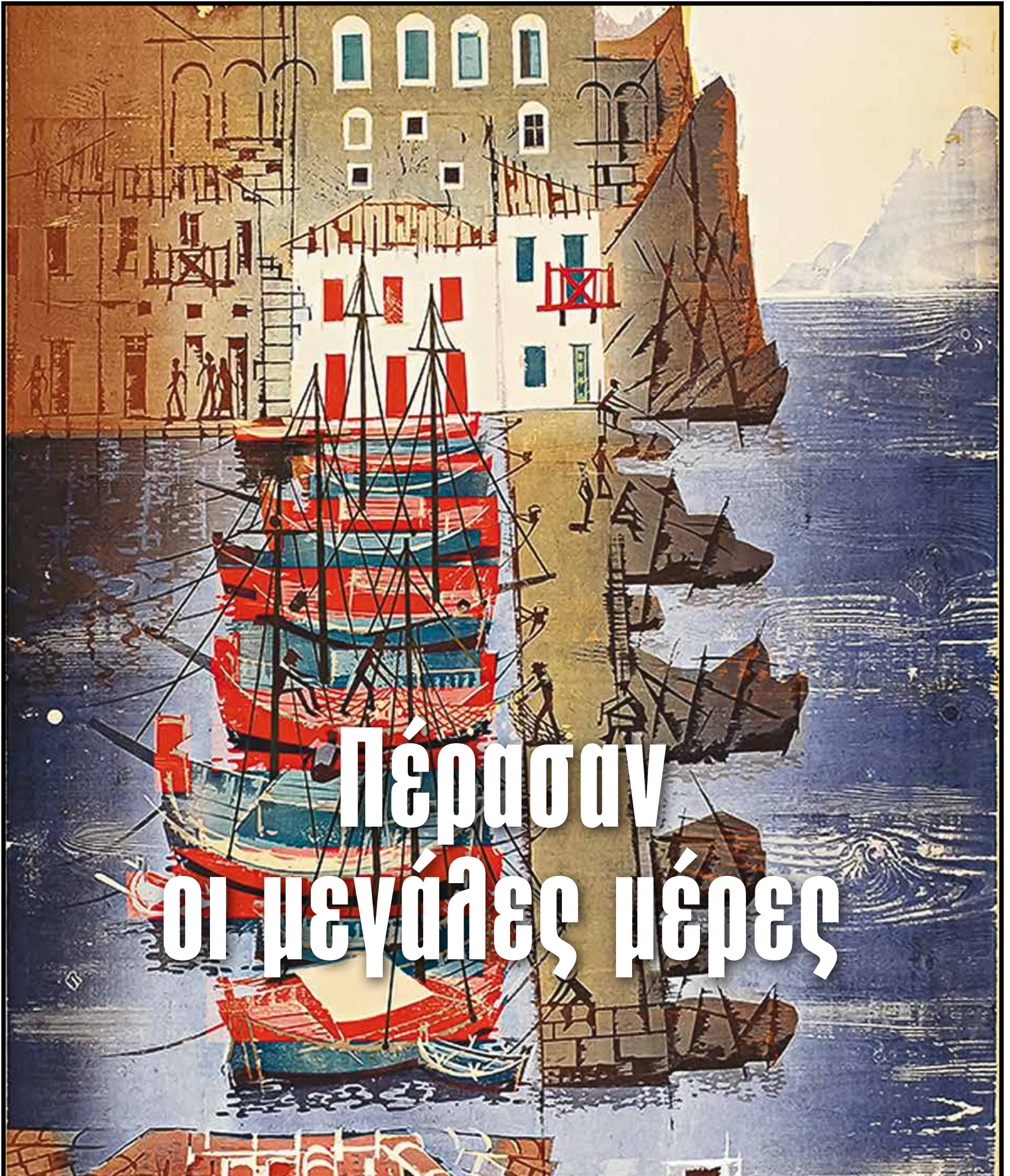

Πέρασαν οι μεγάλες μέρες

REFLECTIONS

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Κλιματική αλλαγή;
Όχι δεν είναι η
πραγματική απειλή

TOP STORY

ΤΟ ΘΕΜΑ

Σεπτεμβριανά:
Φθινοπωρινή οδύνη

DIPLOMACY

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

Θέλει ο Τούρκος
το καλό μας;

STORY

ΘΕΜΑ

Το κορυφαίο πνευματικό
μέγεθος του Αγίου Κοσμά
του Αιτωλού

ARCHIVES

«Ποιους ζηλεύει ο σύγχρονος Έλληνας; Σε ποιων τη θέση θα ήθελε να είναι; Ποιους ενδόμυχα ή φανερά, θαυμάζει; Σίγουρα εποφθαλμιά τον πλούτο -αλλά τα έτοιμα λεφτά. Να κληρονομήσει -όχι να τα φτιάξει (ο παλιός αυτοδημιούργητος χαιρόταν την δημιουργία του -τον πλούτο δεν προλάβαινε να τον ζήσει!). Άλλοι θέλουν αξιώματα και εξουσία και δόξα, αλλά κι αυτά απ' έξω, έτοιμα. Δι' απονομής»

Νίκος Δήμου

(εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ»,
11/10/1987)

«Το ζητούμενο είναι σήμερα όχι αυτό που θα κάνεις, αλλά αυτό που δεν πρέπει να κάνεις. Λείπει η έννοια, του κανόνα, έχει χαθεί το μέτρο, ο ορθός λόγος»

Γιάννης Ψυχοπαίδης

(εφημερίδα «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ»,
23/8/2026)

“
Άρχισα να βλέπω
πως η πατρίδα μου
δεν είναι τόσο τίμια
και καθαρή
και αποφάσισα
να έχω τα μάτια
μου ανοιχτά.
Είμαι με αυτούς
που ρωτάνε

”

Μάνος Χατζιδάκις

Ύδρα 1950 (φ. Ρ. Μακέμης)

Κλιματική αλλαγή; Όχι δεν είναι η πραγματική απειλή

Το λειτούργημα (λέμε τώρα) της δημοσιογραφίας, έχει την χαρά να σου προσφέρει πολλές και ευχάριστες στιγμές (ας μην μιζεριάζουμε μέρες που είναι). Ναι καλὰ διαβάσατε, μέσα από τη δημοσιολογία (publicisme) έχεις τη δυνατότητα να μιλάς καθημερινὰ με διαφορετικούς ανθρώπους, με διαφορετικό πολιτικό και κοινωνικό υπόβαθρο. Με κορυφαίους επιστήμονες και απλούς εργάτες. Πρόσφατα είχα τη χαρά να συνομιλήσω με έναν καθηγητή, φίλο πλέον, στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ένας πραγματικός θησαυρός επιστημονών, σοβαρότητας που πάει αντίθετα στο ρεύμα. «Αγαπητέ μου, πόσες φορές θα σας στο εξηγήσω: ο όρος κλιματική αλλαγή είναι εφεύρεση των δυτικών. Η γη σε βάθος δισεκατομμυρίων ετών ξέρει από μόνη της τί κάνει, τότε και πώς το κάνει. Άλλα είναι η πραγματική απειλή των ημερών μας». Κάπως έτσι ξεκίνησε η συζήτησή μας η οποία κράτησε ώρες και όσα είπαμε αφορούν καθαρά τον τομέα των εγκυ-

κληπαιδικών μου γνώσεων.

Ο σεβαστός καθηγητής αναφερόταν φυσικά στην Τεχνητή Νοημοσύνη, και στην πραγματική απειλή καταστροφής που αυτή μπορεί να επιφέρει, όχι σε κάποια δεκάδες χρόνια αλλά άμεσα. Και πριν καλὰ - καλὰ ξεθωριάσουν όσα είπαμε, ολοένα και «έπεφτα» μπροστά σε δηλώσεις των επικεφαλής της Τεχνητής Νοημοσύνης οι οποίοι, ως δια μαγείας, παραδέχονται ότι πρέπει να επιβραδύνουν την ανάπτυξη. Μάλιστα λένε οι κορυφαίοι των κορυφαίων ότι «η Τεχνητή Νοημοσύνη θα μπορούσε να απειλήσει την ανθρωπότητα μέχρι το τέλος της δεκαετίας». Ας δούμε όμως και κάποια συγκεκριμένα παραδείγματα μέσα από δηλώσεις πρωτοκλασάτων του χώρου. Ο διευθύνων σύμβουλος της OpenAI, Σαμ Άλτμαν, τάχθηκε υπέρ της πρότασης του επικεφαλής της Anthropic, Ντάριο Αμοντέι, για την εγκατάσταση μόνιμων ανεξάρτητων ελεγκτών στις εταιρείες τεχνητής νοημοσύνης «αιχμής». Παράλληλα, ο Ίλον Μασκ, η εταιρεία του οποίου SpaceXAI ανέπτυξε το μοντέλο «Grok», σχολίασε την ανάρτηση του Αμοντέι αναφέροντας: «Ο Ντάριο έχει δίκιο». Ο Αμοντέι τόνισε επίσης ότι οι εταιρείες θα πρέπει να επιβραδύνουν τον ρυθμό με τον οποίο αναβαθμίζουν τις δυνατότητες των μοντέλων AI. Η Anthropic αποκάλυψε επιπλέον ότι διάφοροι κακόβουλοι δρώντες είχαν

χρησιμοποιήσει τα μοντέλα Claude για δραστηριότητες που περιλάμβαναν την ανάπτυξη όπλων, κυβερνοεπιθέσεων, παρακολούθησεων και απάτες.

Η Dame Γουέντι Χολ, διευθύντρια του Web Science Institute στο Πανεπιστήμιο του Σαουθάμπτον, δήλωσε από την πλευρά της ότι οι εταιρείες AI «βγάζουν τα ίδια τους τα μάτια αυτή τη στιγμή» και δεν είναι δυνατόν να αφεθούν να αυτορρυθμιστούν.

Ερωτηθείσα αν η τεχνητή νοημοσύνη είναι πλέον τόσο προηγμένη ώστε να απαιτεί παρακολούθηση στα πρότυπα του διαδικτύου και την επιβολή «προστατευτικών δικλίδων», δήλωσε στο Sky News: «Το ελπίζω, διότι διαφορετικά θα αντιμετωπίσουμε σοβαρά προβλήματα. Δεν πιστεύω στην εξαφάνιση του ανθρώπινου γένους, αλλά σίγουρα σε μεγάλες καταστροφές, ίσως μη ηθελημένες ή κάτι που θα θυμίζει ατύχημα. Δεν θέλουμε όμως να ζήσουμε το δικό μας Τσερνόμπιλ στην τεχνητή νοημοσύνη». Ο αστροφυσικός Μάρτιν Ρίς, συνιδρυτής του Κέντρου Μελέτης Υπαρξιακού Κινδύνου στο Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ, χαρακτήρισε στη συνέχεια τους κινδύνους της AI ως την μεγαλύτερη απειλή. Ακόμη και από την κλιματική αλλαγή, όπως ο Έλληνας καθηγητής του Γεωπονικού Πανεπιστημίου αν και δεν πιστεύει στην κλιματική αλλαγή. Μιλώντας στο Sky News ανέφερε: «Είναι ένα ζήτημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί με μεγαλύτερη κατεπίγουσα σημασία, διότι η κλιματική αλλαγή είναι μεν ένα πραγματικό φαινόμενο που, αν αφεθεί ανεξέλεγκτο για 50 ή 100 χρόνια, θα αλλάξει σημαντικά τη βιόσφαιρα και το κλίμα στις περισσότερες χώρες, αλλά δεν θα μας αφανίσει όλους. Ούτε πρόκειται να συμβεί δραματικά μέσα σε λίγα χρόνια. Το ζήτημα είναι ότι αυτές οι τεχνικές θα μπορούσαν ανά πάσα στιγμή να προκαλέσουν μια καταστροφή που, για παράδειγμα, θα έθετε εκτός λειτουργίας το ηλεκτρικό δίκτυο μιας μεγάλης ευρωπαϊκής πόλης ή θα διέλυε τις εφοδιαστικές αλυσίδες. Αν μια πόλη στερηθεί ενέργεια, τρόφιμα και νερό ακόμη και για λίγες ημέρες, αυτό θα οδηγούσε σε κοινωνική κατάρρευση. Κι αν αυτό συμβεί ταυτόχρονα σε πολλές πόλεις ανά τον κόσμο, θα είναι εξαιρετικά δύσκολο για τον πολιτισμό να ανακάμψει». Εσείς τι πιστεύετε; Μπορεί τελικά η κλιματική αλλαγή ή η ΤΝ να δημιουργήσει τα σοβαρότερα προβλήματα - ατυχήματα; Για να μην πούμε ότι αν θελήσει μπορεί και να μας αφανίσει... ☐

Κωνσταντίνος Σαρρηκώστας

Boulevard

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ | ΙΔΡΥΤΗΣ: ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ | ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: «BOULEVARD FREE PRESS I.K.E.»

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΑΡΡΗΚΩΣΤΑΣ | ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ: ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ΠΑΠΑΝΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΛΑΦΑΤΗΣ | CREATIVE DIRECTOR: ΝΙΚΟΣ ΚΑΡΤΑΛΙΑΣ | ΝΟΜΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ: ΗΛΙΑΣ ΔΗΜΗΤΡΕΛΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ & ΣΟΛΩΝΟΣ 69, ΑΘΗΝΑ 106 79 | EMAIL: infoblvr@gmail.com | ΕΚΤΥΠΩΣΗ: PAPERGRAPH

Info

Εξώφυλλο: Ύδρα,
ξυλογραφία Κ. Γραμματόπουλου

Μήθυμνα (ξυλογραφία Κ. Γραμματόπουλος)

Πάρε κόσμε...

Είμαστε μια ωραία πολιτική ατμόσφαιρα, για να παραφράσω ελαφρώς την ατάκα του Ντίνου Ηλιόπουλου, στην κωμωδία ο 'Ατσίδας', με τους...ατσίδες τους πολιτικούς μας να βρίσκονται στον κόσμο τους – στον κόσμο της ονειροφαντασίας. Εάν κάποιος έρθει στην Ελλάδα για πρώτη φορά και τους ακούσει, θα μπερδευτεί. Θα νομίζει, είτε ότι ήρθε σε μια χώρα Παράδεισο, όπου οι πολίτες ευημερούν και οι πάντες τρώνε με χρυσά κουτάλια –είτε, ότι όλοι πεινάνε και ζούνε με τα φιλανθρωπικά συσσίτια του Ερυθρού Σταυρού. Θα μου πείτε, τα έχει αυτά η δημοκρατία, για να μαζέψουν ψήφους οι πολιτικοί πρέπει να πουλήσουν το εμπόρευμα τους, αυτό δηλαδή που έχουν απλωμένο στους πάγκους τους –και η πραγματία τους δεν είναι άλλη από τις ψευδολογίες. «Πάρε κόσμε», που έλεγε σε μια ταινία του ο Θανάσης Βέγγος. Και τα τελευταία χρόνια ψωνίσαμε από τους πάγκους του λαϊκισμού τόσο ψέμα, που στο τέλος μάθαμε να ζούμε με αυτό. Έτσι και το στερηθούμε, κάτι θα μας λείψει από τον οργανισμό μας. Και στις επερχόμενες εκλογές θα αγοράσουμε πάλι, όσοι βέβαια ψηφίσουμε, μία από τα ίδια. Την εξαπάτηση του ενός και την αυταπάτη του άλλου...

Και δεν είναι ότι τα παραμύθια θα πάνε σύννεφο, είναι ότι οι άνθρωποι (οι πολιτικοί μας εννοώ) δεν έχουν αίσθηση της πραγματικότητας. Κατά λάθος ή τυχαία; -θα σας γελάσω. Αλλά νομίζω, ότι υπάρχει πρόβλημα

Γράφει ο Στέλιος Παρασκευόπουλος
Δημοσιογράφος, Συγγραφέας

με δαύτους. Μήπως, είναι ελαφρώς ανισόρροποι; Όταν νομίζεις ότι θα κερδίσεις για τρίτη συνεχόμενη φορά την πρωθυπουργία, κάτι δεν πάει καλά. Ούτε οι μεγάλοι Εθνάρχες μας δεν το κατάφεραν αυτό, ο Ελευθέριος Βενιζέλος και ο Κωνσταντίνος Καραμανλής -ούτε πολιτικοί του βεληνεκούς ενός Ανδρέα Παπανδρέου. Κάτι όμως δεν θα πάει καλά και για την δημοκρατία μας μια τόσο μακροχρόνια παραμονή ενός προσώπου στην εξουσία (εάν τελικά επιτευχθεί) -το πολίτευμα θα κατακυληήσει σε καθεστώς Ερντογάν και Πούτιν. Και ήδη έχουν εμφανιστεί συμπτώματα έπαρσης και αλαζονείας -με τους θεσμούς σχεδόν υποταγμένους στην κυβέρνηση. Από την άλλη, θα μου πείτε, γιατί ο άνθρωπος να μην φαντάζεται (και να μην πιστεύει) την τρίτη σειρά πρωθυπουργία, όταν τα αντιπολιτευόμενα κόμματα δεν δείχνουν να έχουν την παραμικρή δυναμική εξουσίας και γενικώς, η λεγόμενη κεντροαριστερά είναι πλήρως κατακερματισμένη. Θα

συμφωνήσουμε. Και η αλήθεια είναι, ότι σήμερα η χώρα δεν είναι η Ελλάδα του 2015 -άσχετα εάν τα βήματα της προόδου δεν ήταν μεγαλύτερα από την φθορά, και πολλές παθογένειες παρέμειναν άθικτες.

Ας πάμε και στους άλλους. Εδώ τα πράγματα είναι σοβαρότερα. Οι άνθρωποι πρέπει να είναι ελαφρώς διαταραγμένοι! Όταν οι δημοσκοπήσεις σου δίνουν γύρω στο 10%, και σχεδόν δεκαπέντε με είκοσι μονάδες πίσω από το προπορευόμενο κόμμα, και εσύ φαντάζεσαι ότι θα είσαι το πρώτο κόμμα (έστω με μια ψήφο διαφορά) και ο επόμενος πρωθυπουργός, η φρενίτιδα πρέπει να έχει χτυπήσει κόκκινο. Απορώ πως κάποιος ψυχιατρικός φορέας δεν έχει επέμβει (αυτεπαγγέλτως όπως λέγεται) για να τον μαζέψει. Πάμε και στον έτερο...ενδυνάμει πρωθυπουργό, εδώ η επιστήμη σηκώνει τα χέρια ψηλά! Αφού έκανε ένα διάλειμμα για να αφουγκραστεί την κοινωνία όπως μας είχε πει, επέστρεψε ως καινούργιος, με άλλη ταμπέλα, για να μας πει -και για να τον ψηφίσουμε-, το ίδιο παλιό του αφήγημα. Καλά, το έχω απορία, ακόμα δεν κατάλαβε ότι το πολιτικό του αφήγημά δεν έπεισε τους πολίτες, οι οποίοι σε τέσσερις εθνικές εκλογές τον έστειλαν κάτω από το 20%; Γιατί το ίδιο αφήγημα να πείσει τώρα; Μήπως μετάνιωσαν οι πολίτες που δεν τον ψήφισαν για πρωθυπουργό, στις αναμετρήσεις του 2019 και του 2023, και τρέχουν τώρα στους παπάδες να εξομολογηθούν για το λάθος τους; Δεν βλέπω καμιά κοσμοσυρροή στους

ιερούς ναούς. Ούτε βέβαια κατάλαβε τους λόγους για τους οποίους τη μια φορά (και την μοναδική στη ζωή του) που έγινε πρωθυπουργός, έγινε όχι γιατί το πέτυχε με τις ιδέες του, αλλά επειδή του έτυχε. Του...έκατσε η χρεοκοπία της χώρας και καβάλησε το κύμα της λαϊκής οργής και βγήκε στην αφρό. Αλλά μην παρεξηγούμε έναν πολιτικό που αρχικά εμφανίστηκε εναντίον του συστήματος και τελικά ενσωματώθηκε σ' αυτό. Και ως ενσωματωμένος, θα μείνει ανεπάγγελτος; Άνθρωπος είναι κι αυτός με τις αδυναμίες του. Και η πολιτική είναι ένα καλό επάγγελμα...

Και στην ωραία πολιτική ατμόσφαιρα που ζούμε, το παράδοξο ποιο είναι; Ενώ όλα τα κόμματα της αντιπολίτευσης, της κατακερματισμένης κεντροαριστεράς, ζητούν και επιδιώκουν την ανατροπή του σημερινού πρωθυπουργού, αυτή θα έρθει (εάν έρθει) από αλλού. Από την απέναντι όχθη, από την Δεξιά! Το κόμμα στο οποίο σύντομα θα προχωρήσει ο Αντώνης Σαμαράς, σε περίπτωση μη αυτοδύναμης κυβέρνησης, θα καταστεί ρυθμιστικός παράγοντας -και ως ρυθμιστής θα επιβάλλει τον νέο πρωθυπουργό. Αν δούμε κι αυτό (μην το αποκλείουμε εντελώς), έχει να πείσει πολύ γέλιο ποιο; Πολίτες της κεντροαριστεράς που επιθυμούν διακαώς την πτώση του σημερινού πρωθυπουργού, να ψηφίσουν μαζικά, όχι τα κόμματά τους, αλλά το κόμμα του Αντώνη! Αφού σας το λέω και δεν με πιστεύετε, ζούμε σε μια υπέροχη χώρα. Καλό φθινόπωρο να έχετε, με υγεία. ☐

Αγία Νοσταλγία

Φθινόπωρο στη Πόλη

Από τον Μάριο Νόττα*

“Καλή Χρονιά”. Δυο φορές τον χρόνο δίναμε και παίρναμε αυτή την ευχή. Αμέσως μετά τα Χριστούγεννα είχε καθολική σημασία, “τυποποιημένη”.

Όμως τον Σεπτέμβριο, ήταν αλλιώς: Τα γνωστά πρόσωπα που σούχαν λείψει, η μυρωδιά των μοθυβιών και των φρεσκο-τυπωμένων βιβλίων, η δροσιά τα βράδια στα έναστρα σινεμά, αλλιά και κάποιο πάρτι στο σπίτι του φίλου με το στερεοφωνικό, καθώς έξω έπεφτε η πρώτη βροχή, σηματοδοτούσαν πως κάτι καινούργιο ξεκινούσε.

Μεγάλωνες μια τάξη. Νέα μαθήματα, άγνωστες νέες λέξεις, πιο βλοσυροί δάσκαλοι, πιο όμορφα κορίτσια και στη μέση εσύ: Να νοιώθεις πως είσαι μέρος κάποιου πράγματος πιο μεγάλου και σημαντικού ενώ οι προσδοκίες αυτών που αγαπάς μεγάλωναν επίσης. Εκεί, στην ηλικία των 10 με 13 χρόνων, καθώς τελείωνε το Δημοτικό και άρχιζε η περιπέτεια της νέας εξαιτίας, εξελισσόταν η μεγάλη συνωμοσία: Γινόσουν κάτι άλλο.

Το “πόσο μεγάλωσε ο Γιωργάκης”, “καλη αγνώριστος έγινε”, και τα συναφή, τα είχες μπουκτίσει - μοιηόν-τι ίσως περηφανευόσουν που στη παρέλαση σε διάλεξαν για πιο μπροστά. Από την άλλη το να σε “νταντεύουν” ήταν μεγάλη υπόθεση, ένα προνόμιο για τους πιο μικρούς: Δεν βιαζόσουν να ενηλικιωθείς και -το κυριότερο- κανείς δεν σε πίεζε να το κάνεις.

Ο σημερινός μας περίπατος αφορά τα Μπουλεβάρδα των μικράτων μας, όταν η μάνα ήταν περήφανος εντόπιος στυλοβάτης του σπιτιού και ανατροφέας πιτσιρίκων, ο πατέρας περήφανος κουβαλητής και προνομιακός σύντροφος του Σαββατοκύριακου (της Κυριακής για τους πιο παλιούς), ενώ οι φίλοι και οι φίλες είχαν όνομα, άρωμα και ήξεραν να χορεύουν.

Η παιδική ηλικία είχε διάρκεια: Το αναγνωστικό “ακολουθούσε” πολύ πιστά αυτή τη πρόοδο. Μεγαλώναμε γλυκά, ομαλά, χωρίς τραντάγματα, βίαια τραύματα από τον περίγυρό μας, χωρίς να πρέπει να αποδείξουμε κάτι ή να μοιάζουμε με κάτι ανάρμοστο και επιβλημένο. Το κυριότερο: Μεγαλώναμε φυσιολογικά, διανύοντας το τόξο παιδιού-εφήβου-νέου-ενήλικα χωρίς τις νευρώσεις ενός παγκοσμιοποιημένου συστήματος “υποδειγμάτων” που επιβάλλουν τις νόρμες του να ανήκεις ή να απορρίπτεις.

Η ζωή μας ως παιδιά, είχε όρια. Μέ-

χρι εκεί “ήταν για εμάς”. Από εκεί και πέρα, αφορούσε ‘τους μεγάλους’, είτε ήταν βιβλία, είτε σινεμά, είτε γλώσσα, είτε η περίφημη μυστηριώδης και σταδιακά αποκαλυπτόμενη ανηφόρα της ερωτικής απόλαυσης. Με καθοδήγηση ή ζαβολιές η σταδιακή ‘κατάκτηση’ του κόσμου των μεγάλων συμποσούταν σε μία περιπέτεια μοναδική, με στόχο την επίτευξη μια ισορροπημένης και ευτυχούς ενηλικίωσης, ικανής τόσο για μια Καλή Ζωή, όσο για να καθοδηγήσει άλλους πιτσιρίκους στον ίδιο στόχο.

Και ερχόταν ο Σεπτέμβριος. Μαζί με το βρεγμένο χώμα.

Στη δική μας σχολική αυλή (αλλά και επιστρέφοντας σπίτι μετά από μπόρα, ή στη διάρκειά της) πλατσουρίζαμε χωρίς αύριο: Φτιάχναμε αυτοσχέδια караβάκια (λίγα λεπτά αρκούσαν, ένα κουτί, ένα καλαμάκι, ένα χαρτόνι), μπαίναμε κάτω από το ίδιο αδιάβροχο, αναζητούσαμε

λιμνούλες και ρυάκια για να επενδύσουμε τις φανταστικές μας περιπέτειες καθώς ο κόσμος του Φθινοπώρου δεν είχε καμία σχέση με τον πλανήτη του Καλοκαιριού, που είχαμε αφήσει πίσω. Και καθώς οι εβδομάδες περνούσαν βλέπαμε τα χρώματα να αλλιάζουν, το πρώτο πράσινο χορτάρι, τα ανθισμένα κλαδιά από τα σποράκια που οι δάσκαλοί μας (και το αναγνωστικό!) μας έμαθαν να παραχώνουμε, βιωματικά ενσωματωμένοι στον Κύκλο Ζωής που μόνο η επαφή με την Φύση μπορεί να διδάξει. Όσο για τις μυρωδιές... Ας είναι ευλογημένη η Ελλάδα μακριά από τις πόλεις που ακόμα (ίσως) απολαμβάνει τη φευγαλέα εμπειρία (μια φορά τον χρόνο) αυτής της κορυφαίας στιγμής, που το στεγνό χώμα συναντά τη ζωογόνο δροσιά και η χαρά τους γεμίζει τη φύση όλη.

Όσο για τα σημερινά μας σχολεία, με τις μπλαστρωμένες με τσιμέντο και

άσφαλτο αυλές τι να πεις; Ένας άγριος, επιθετικός, επικίνδυνος μανδύας αποστερεί τα παιδιά από την άγια γη. Τα ξεκόβει, τα “μονώνει”, τα αποξενώνει από όσα μπορούν να το γεμίσουν αβίαστα με χαρά και δημιουργία.

Καθώς οι μέρες μικραίνουν, η θάλασσα αλλιάζει χρώμα, οι θερινές συνήθειες μετακινούνται “μέσα” και οι σχολικές παρέες ανασυντάσσονται, μια κάποια νοσταλγία γίνεται (όπως γράφει ο Βάρδος Θανάσης Π.) Αγία.

As αναλογιστούμε όσα μας λείει, και as αφεθούμε στην ευλογία της. ☐

Ο Μ.Ν. θυμώνει με την ασχήμια που στην επανάληψή της γίνεται αόρατη και μοιρολατρικά αποδεκτή. Θεωρώντας τον εαυτό του, την ‘τάξη’ του και τους φίλους του ως μέρος του προβλήματος, γράφει για μικρά και μεγάλα εωσφόρα. Σε περιόδους νηφαλιότητας, διευθύνει το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Επικοινωνίας.

Τώρα, το ΔΕΗ FIBER
έχει και Σταθερό
Τηλέφωνο.

Εγγυημένα υψηλή ταχύτητα 1 Gbps με **19,90€/μήνα**
και πρόσθετη υπηρεσία Σταθερής Τηλεφωνίας με **4€/μήνα**,
με απεριόριστες κλήσεις προς εθνικά σταθερά και κινητά.

Άφθονο. Απλό. Προσιτό. Και με Σταθερό.

dei.gr/fiber

Τιμές ΔΕΗ FIBER 1 Gbps για 24 μήνες και πρόσθετης υπηρεσίας Σταθερής Τηλεφωνίας.
Διαθεσιμότητα δικτύου ΔΕΗ και περισσότερες πληροφορίες στο dei.gr/fiber. Ισχύουν όροι και προϋποθέσεις.

Παιδί που καπνίζει (Ζ. Νικηφόρος Λύτρας).

Μαζώ

Από τον Πρόδρομο Παπαηλιόπουλο

Γράφτηκαν και ειπώθηκαν πολλά για τον θάνατο του Γιώργου Μαζωνάκη και στην πορεία ενδεχομένως να ειπωθούν και άλλα πολλά και ο δημοφιλής τραγουδιστής, που αποχαιρέτησε πρόωρα τον μάταιο ετούτο κόσμο, σίγουρα θα απασχολήσει και μετά θάνατον για πολλά χρόνια ακόμη τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Είναι φαινόμενο ο Γιώργος Μαζωνάκης; Όχι, απλά ήταν ένας λαϊκός ανατρεπτικός τραγουδιστής με ιδιαίτερο στυλ, για κάποιους πολύ εκκεντρικό για κάποιους άλλους πολύ ξεχωριστό, που

άγγιζε όμως μικρούς και μεγάλους. Σε μια εποχή που όλα αλλιάζουν ο Γιώργος Μαζωνάκης, ήταν αυτό που λέμε «μπροστά» και κέρδιζε με την ιδιαίτερη φωνή του χιλιάδες θαυμαστές. Παράλληλα, δεν ήταν απρόσιτος, ήταν ένα παιδί του «λαού», φρόντιζε – επιβεβαιωμένο αυτό – ανθρώπους που είχαν ανάγκη, πήγαινε στον Άγιον Όρος, τραγουδούσε αφιλοκερδώς σε φυλακές για να δίνει χαρά στους κρατούμενους, πολύ απλά δεν το «έπαιζε φίρμα» ενώ ήταν από πολύ νωρίς μεγάλη φίρμα. Φυσικά ήταν κι αυτός ένας από εμάς, άνθρωπος με πάθη, λάθη και εξαρτήσεις. Εκείνος επέλεγε τι ζωή θα ζήσει και επιτρέπτε μου να πω, επειδή τυγχάνει να γνωρίζω, τελευταία αισθανόταν πάρα πολύ μόνος, μετά και την δικαστική περιπέτεια που είχε με την ίδια του την οικογένεια. Το τέλος του ήταν αναπάντεχο και ο τρό-

πος του θανάτου του, επανέφερε στην επιφάνεια μια σειρά από συγκλονιστικές παθογένειες που ζούμε στην καθημερινότητα μας στην ελληνική κοινωνία. Δεν θα «δικάσω» ούτε τον ίδιο, απλά ούτε το ζευγάρι των «γιατρών» που θα φρόντιζαν να τον «αναγεννήσουν» με την θεραπεία της πηλασμαφαίρεσης. Αυτά είναι δουλειά της Αστυνομίας και της Δικαιοσύνης. Θα «δικάσω» όμως με απόλυτη σιγουριά και βεβαιότητα μια νοσηρή κατάσταση που βιώνουμε σε αυτή τη χώρα. Τα ερωτήματα πολλά και προκύπτουν από τις τρομερές αποκαλύψεις που έρχονται στο φως! Είχε άδεια το ιατρείο στο Κολωνάκι γι αυτή την θεραπεία; Γνώριζαν οι δυο γιατροί όλη αυτή την διαδικασία; Είχαν τα κατάλληλα μηχανήματα; Ο Γιώργος Μαζωνάκης είναι ο μοναδικός ασθενής που έφυγε έτσι από τη ζωή;

Ή μήπως κι άλλοι ασθενείς χρειάστηκαν στο παρελθόν να μεταφερθούν στο νοσοκομείο; Και το ποιο σημαντικό απ' όλα. Ποια επιτροπή, πότε και πως ήλεγξε το συγκεκριμένο ιατρείο; Υπήρξαν κυρώσεις ή όλα βρέθηκαν εντάξει; Τόσες και τόσοι επώνυμοι μπαϊνόβγαϊναν εκεί μέσα με το αζημίωτο!

Ποιος ελέγχει επίσης τους ελεγχόμενους; Ποιος και πότε λογοδοτεί; Μήπως υπάρχουν και άλλα τέτοια ιατρεία στην Αττική, στην Θεσσαλονίκη, στην Πάτρα; Το έχω ξαναγράψει και στο παρελθόν, η χώρα αυτή θα είχε κάνει μεγαλύτερη πρόοδο εάν είχε ελεγκτικούς μηχανισμούς. Αλλά δεν έχει επί της ουσίας ή και αν έχει είναι ελάχιστοι, αδύναμοι και χάνονται στα γρανάζια της γραφειοκρατίας. Θέλετε παραδείγματα; Τι να πρωτοθυμηθώ και τι να ξεχάσω;

Τουριστικές επιχειρήσεις, καφέ, εστίαση, πως δουλεύουν οι εργαζόμενοι κυρίως το καλοκαίρι σε νησιά, όπως για παράδειγμα Μύκονος και Σαντορίνη; Φθάνουν πέντε υπάλληλοι (αν είναι και πέντε) για να ελέγξουν χιλιάδες, μπαρ, κέντρα και εστιατόρια;

Ποιος προλαβαίνει να ελέγξει τις παραλίες τις «κατειλημμένες» αμμουδιές από επιχειρηματίες του ...καλοκαιριού, που δεν επιτρέπουν σε μια οικογένεια που δεν έχει πορτοφόλι ούτε την ομπρέλα της να βάλει πιο δίπλα;

Ποιος ελέγχει την ποιότητα υπηρεσιών στα διαμερίσματα βραχυχρόνιας μίσθωσης, που φυτρώνουν σαν μανιτάρια δεξιά αριστερά και στο βωμό του κέρδους την ίδια ώρα εκτινάσσονται στα ύψη τα ενοίκια σε διαμερίσματα ανεξαρτήτου περιοχής και αξίας;

Σε λίγο θα αρχίσει η συγκομιδή της ελιάς. Εκατομμύρια ευρώ θα αλλιάξουν χέρια σε όλη τη χώρα για την αναζήτηση εργατών απλά και για την μεταφορά και πώληση του ελαιόλαδου. Φορολογούνται αυτά τα χρήματα ή οι αγρότες απλά πληρώνουν και οι εργάτες απλά βάζουν «μαύρα» χρήματα στην τσέπη και οι περισσότεροι ενισχύουν λογαριασμούς και στη συνέχεια τα περισσότερα λεφτά πάνε στο εξωτερικό; Ποιος ελέγχει ποιόν;

Δεν θέλω να αναφερθώ ξανά στις συμπαθείς τάξεις των ηλεκτρολόγων των υδραυλικών, που για να τους βρεις κάνεις τάμα στην εκκλησία και στις φορολογικές τους δηλώσεις, η συντριπτική πλειοψηφία, ως εκ θαύματος, έχει έσοδα λιγότερα και από έναν δημόσιο υπάλληλο...

Αν συνεχίσω να γράφω μπορεί να μην χωρέσουν και άλλες σελίδες της «BOULEVARD»

Νομίζω πως η αναφορά μου στο ζήτημα των ελεγκτικών μηχανισμών ήταν σαφής και ξεκάθαρη

Στο μεταξύ ο Γιώργος Μαζωνάκης, όπως τραγουδούσε αλλωστε, επέστρεψε στην «ΠΑΛΙΑ ΤΟΥ ΓΕΙΤΟΝΙΑ» και ταξίδεψε ψηλά εκεί που θέλω να πιστεύω η ψυχή του θα βρει την γαλήνη που αναζητούσε... ☐

Allwyn Care

Νέα εποχή με περισσότερο φως και ελπίδα. Η εποχή της Allwyn.

Μέσα από το πρόγραμμα **Allwyn Care**, μετατρέπουμε τη δέσμευσή μας για κοινωνική προσφορά σε πράξεις που βελτιώνουν τη ζωή χιλιάδων ανθρώπων, κάνοντας τη φροντίδα πιο ανθρώπινη και άμεση.

- Αναβαθμίζουμε το **Αντικαρκινικό Νοσοκομείο Πειραιά «ΜΕΤΑΞΑ»**, δημιουργώντας ένα σύγχρονο περιβάλλον νοσηλείας.
- Υλοποιούμε πρόγραμμα **εθελοντικής αιμοδοσίας και εθελοντικής δωρεάς μυελού των οστών** σε συνεργασία με τους οργανισμούς «Bloode» και «Choose Life».
- Προσφέρουμε πρόσβαση στην πρόληψη σε κάθε γωνιά της Ελλάδας με την **κινητή μονάδα του Allwyn Care**, σε συνεργασία με την **Ελληνική Αντικαρκινική Εταιρεία**.

Εταιρική Υπευθυνότητα

18+

ΕΠΙΓΕΙΟ

21+

ΨΗΦΙΑΚΟ

ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΡΥΘΜΙΣΤΗΣ ΕΕΕΠ | ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΕΘΙΣΜΟΥ & ΑΠΩΛΕΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ |
ΕΟΠΑΕ – ΓΡΑΜΜΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ: 1114 | ΠΑΙΞΕ ΥΠΕΥΘΥΝΑ

Θέλει ο Τούρκος το καλό μας;*

Του Κώστα Στούπα

Υπάρχουν φορές που, για να καταλάβεις τι σκέφτεται ο αντίπαλος, δεν χρειάζεται να ακούσεις τι λέει επίσημως. Αρκεί να διαβάσεις τι γράφουν εκείνοι που βρίσκονται κοντά στην εξουσία.

Το τελευταίο δημοσίευμα της φιλοερνογανικής Yeni Şafak για τη μυστική επίσκεψη του επικεφαλής της MIT, Ιμπραήμ Καλίν, στην Αθήνα είναι αποκαλυπτικό.

Όχι επειδή αποδεικνύει κάποιο «τελεσίγραφο». Αυτό δεν προκύπτει από καμία επίσημη πηγή. Αποκαλύπτει όμως κάτι σημαντικότερο: τι πραγματικά ενοχλεί την Άγκυρα. Και αυτό δεν είναι μόνο τα 12 μίλια, τα εξοπλισμένα νησιά ή οι γνωστές διαφορές στο Αιγαίο.

Είναι η σταδιακή μετατροπή της Ελλάδας από έναν σχετικά ευάλωτο γείτονα σε κρίκο ενός ευρύτερου πλέγματος ισχύος στην Ανατολική Μεσόγειο.

Με απλά λόγια, ο άξονας με το Ισραήλ τούς χαλάει τη σούπα...

Λίγες μέρες μετά τη συνάντηση με τον Καλίν, ο Κυριάκος Μητσοτάκης φαίνεται πως απάντησε δημόσια στις τουρκικές απαιτήσεις:

«Η πατρίδα μου είναι μια ειρηνική χώρα, η οποία δεν συνιστά απειλή για κανέναν. Δεν θα δεχθεί, όμως, υποδείξεις από κανέναν για το πώς θα ενισχύσει την αμυντική της θωράκιση». Την ίδια περίπου απάντηση επανέλαβε και από την Αίγυπτο...

Το νεοοθωμανικό όνειρο

Η στρατηγική της Τουρκίας τις τελευταίες δεκαετίες δεν περιορίζεται στην προστασία των συνόρων της. Η Άγκυρα επιχειρεί να εξελιχθεί σε αυτόνομη περιφερειακή δύναμη, με επιρροή από τα Βαλκάνια μέχρι τον Καύκασο και από τη Συρία μέχρι τη Λιβύη.

Σε ένα τέτοιο γεωπολιτικό σχέδιο, μια Ελλάδα στρατιωτικά αδύναμη, δημογραφικά φθίνουσα και φοβισμένη απέναντι σε κάθε ένταση θα ήταν ο ιδανικός γείτονας. Δεν χρειάζεται να κατακτήσεις μια χώρα για να την ελέγχεις. Αρκεί, πριν από κάθε απόφασή της, να αναρωτιέται:

«Τι θα πει η Άγκυρα;»

Αυτό είναι η φινλανδοποίηση. Ένα βήμα παραπέρα αρχίζει η δορυφοροποίηση. Προσθέστε και τα γιουσουςφάκια της Αριστεράς στο εσωτερικό. Η Ελλάδα της οικονομικής κρίσης έμοιαζε κάποτε να κινείται επικίνδυνα προς αυτή την κατεύθυνση.

Η ισορροπία όμως άλλαξε.

Rafale, Belharra, F-35, νέες στρατηγικές σχέσεις με τις ΗΠΑ, εμπάθυνση των σχέσεων με τη Γαλλία και, κυρίως, η αυξανόμενη στρατιωτική και τεχνολογική συνεργασία με το Ισραήλ δημιουργούν μια διαφορετική εξίσωση.

Η Yeni Şafak είναι εξαιρετικά αποκαλυπτική επ' αυτού.

Σύμφωνα με τις παρασκηνιακές πληρο-

φορίες που δημοσιεύει, ο Καλίν φέρεται να είπε στους Έλληνες συνομιλητές του ότι η Ελλάδα βρίσκεται σε «λάθος δρόμο», επιχειρώντας να δημιουργήσει μια νέα γραμμή ασφαλείας μέσω του Ισραήλ. Προσέξτε τη διατύπωση. Γιατί να αφορά την Τουρκία με ποιον συνεργάζεται αμυντικά η Ελλάδα, εφόσον — όπως ταυτόχρονα υποστηρίζει η Άγκυρα — η Τουρκία δεν αποτελεί απειλή για την Ελλάδα; Εδώ υπάρχει μια ενδιαφέρουσα αντίφαση. Αν δεν με απειλείς, γιατί σε ενοχλεί που θωρακίζομαι;

Η απάντηση πιθανότατα βρίσκεται στη μεταβολή της ισορροπίας ισχύος. Μια Ελλάδα μόνη της είναι ένα πράγμα. Μια Ελλάδα ενταγμένη σε ένα πλέγμα Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ, με γαλλικές φρεγάτες, γαλλικά μαχητικά, αμερικανικά F-35 και ισραηλινή τεχνολογία αεράμυνας, είναι κάτι εντελώς διαφορετικό. Δεν μετατρέπεται σε υπερδύναμη. Γίνεται όμως πολύ ακριβότερος και δυσκολότερος στόχος για οποιονδήποτε καταναγκασμό.

Και αυτή είναι η ουσία της αποτροπής.

Οι παράξενοι σύμμαχοι της Άγκυρας στην Αθήνα

Εδώ όμως αρχίζει η ελληνική παραδοξότητα. Την ώρα που το φιλοκυβερνητικό τουρκικό σύστημα εμφανίζεται να ανησυχεί για τον άξονα Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ, τμήμα της ελληνικής

Αριστεράς ζητεί ουσιαστικά την αποδυνάμωσή του, λόγω της πολιτικής του Νετανιάχου και του πολέμου στη Γάζα.

Η κριτική στην ισραηλινή κυβέρνηση είναι απολύτως θεμιτή. Όπως θεμιτή — και συχνά αναγκαία — είναι η κριτική σε κάθε κυβέρνηση.

Άλλο όμως η ηθική ή πολιτική καταδίκη συγκεκριμένων ενεργειών και άλλο η γεωπολιτική αυτοχειρία.

Τα κράτη δεν επιλέγουν στρατηγικές συμμαχίες επειδή συμφωνούν σε όλα. Τις επιλέγουν επειδή έχουν συγκλίνοντα συμφέροντα.

Η εξωτερική πολιτική δεν είναι συνέλευση φοιτητικού αμφιθεάτρου.

Μια Ελλάδα περισσότερο απομονωμένη από το Ισραήλ, λιγότερο εξοπλισμένη και περισσότερο διστακτική απέναντι στην Τουρκία δεν ενισχύει την ελληνική διαπραγματευτική θέση. Ενισχύει την τουρκική.

Αυτό ακριβώς κάνει ενδιαφέρον το δημοσίευμα της Yeni Şafak.

Η Άγκυρα μοιάζει να μας λέει μόνη της ποιο σημείο της ελληνικής στρατηγικής την ενοχλεί περισσότερο.

Στην πολιτική, όπως και στο σκάκι, όταν ο αντίπαλος σου δείχνει ποιο κομμάτι τον ενοχλεί, συνήθως δεν το πετάς από τη σκακιέρα. Το προστατεύεις. ☐

*Πηγή κειμένου liberal.gr

Το κορυφαίο πνευματικό μέγεθος του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού και η συμβολή του στο πεδίο της Χριστιανικής Διδασκαλίας*

Του Προκοπίου Παυλόπουλου
πρώην Πρόεδρου της Δημοκρατίας
Ακαδημαϊκού,
Επίτιμου Καθηγητή
της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ

Σας ευχαριστώ για την μεγάλη τιμή της πρόσκλησης την οποία μου επιδασιλεύει, εκ νέου, ο Δήμος Θέρμου με τον οποίο, όπως όλοι γνωρίζετε, με συνδέουν στενοί και μακροχρόνιοι δεσμοί, πρωτίστως δε ο δεσμός του Επίτιμου Δημότη σας. Η τιμή αυτή αποκτά ακόμη μεγαλύτερες διαστάσεις για μένα όταν μου περιποιείται, και πάλι, στο πλαίσιο του εορτασμού της Ιερής Μνήμης του Πολιούχου του Θέρμου, του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού. Είναι, άλλωστε, αυτός ο εορτασμός που μας συγκεντρώνει σήμερα εδώ ως ταπεινούς προσκυνητές στον Ιερό Τόπο, στον οποίο ηχούν και θα ηχούν πάντα οι λόγοι και το ήθος του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού, αυτής της εμβληματικής φυσιογνωμίας του Γένους των Ελλήνων. Υπό τα δεδομένα δε αυτά επιτρέψατέ μου να διευκρινίσω ότι η τιμή που μου επιδασιλεύετε μετατρέπεται, αυτοθρόως, σε μεγάλο χρέος, το οποίο συνίσταται στο ότι το παράδειγμα και ο λόγος του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού πρέπει να οδηγούν και τα δικά μου βήματα έως το τέλος του βίου μου. Προς αυτή την κατεύθυνση αισθάνομαι την ανάγκη να σας

εκθέσω τις ακόλουθες λίγες σκέψεις αναφορικά με την Εθνική Παρακαταθήκη, την οποία μας έχει αφήσει, ως «κτῆμα ἕς ἀεὶ μᾶλλον», ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός. Ι. Σπεύδω, ευθύς εξ αρχής, να επισημάνω ότι όποιος επιχειρεί να μιλήσει για τον Άγιο Κοσμά τον Αιτωλό, μία από τις κορυφαίες πνευματικές μορφές κατά τα χρόνια του οθωμανικού ζυγού, αδυνατεί να συνοψίσει σε λίγες μόνο παραγράφους το πολυσιχιδές έργο του. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο η Μνήμη του παραμένει έως σήμερα ζωντανή στους Τόπους όπου περιόδευσε, ενώ ο βίος και το έργο του αποτελούν για όλους τους Χριστιανούς, αλλά και για κάθε άνθρωπο αγαθής προαίρεσης, πρότυπο αγιότητας, αυταπάρνησης και φιланθρωπίας. Διότι ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός με την δράση του όχι μόνο συνέβαλε καθοριστικώς στην διατήρηση της Εθνικής Συνείδησης του υπόδουλου Ελληνισμού, αλλά αναδείχθηκε επιπροσθέτως διαπρύσιος φωτεινός υπέρμαχος της Παιδείας και της Ορθόδοξης Πνευματικότητας. Συγκεκριμένες αναφορές στον βίο του αρκούν για να αντιληφθούμε ότι πίσω από αυτό τον ταπεινό

μοναχό κρυβόταν ένα πνεύμα καθολικό με ευρεία μόρφωση, διορατικότητα και πάνω απ' όλα θερμό ζήλο για τον Ελληνισμό και την Αγία Πίστη του Χριστού. Α. Γεννήθηκε το έτος 1714, σε μία εποχή κατά την οποία οι υπόδουλοι Έλληνες ζούσαν υπό εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες. Η ανείπωτη ανέχεια, η αμάθεια, η λησμονιά πολλές φορές της Χριστιανικής Διδασκαλίας ή ακόμη και της Ελληνικής Γλώσσας, απειλούσαν την αυτοσυνειδησία του Γένους. 1. Ο Πατροκοσμάς, όπως έχει καταγραφεί στην Ιστορία μας, αφού φοίτησε στα σχολεία της Αιτωλίας μετέβη στο Άγιον Όρος, όπου υπό τον Ευγένιο Βούλγαρη λειτουργούσε η περίφημη Αθωνιάδα Σχολή. Έπειτα πήγε στην Κωνσταντινούπολη όπου ο αδελφός του, Χρύσανθος ο Αιτωλός, δίδασκε στην Πατριαρχική Σχολή. Έλαβε την ευλογία του Πατριάρχη Σερραφείμ Β', και σε ηλικία 46 ετών άρχισε το μεγάλο ιεραποστολικό έργο του. Το περιεχόμενο του κηρύγματός του δεν φαινόταν, εκ πρώτης όψεως, ανατρεπτικό. Δεν υποκινούσε ευθέως τον Λαό προς κάποιου είδους ξεσηκωμό. Και όμως, με μία προσεκτικότερη μα-

τιά καθέναν κατανοεί ότι το κήρυγμά του ήταν γνησίως και βαθύτατα επαναστατικό: Προσπαθούσε να εξηγήσει στους σκληβαμένους τους λόγους της Αγίας Γραφής, να τους απαλλάξει από τις δεισιδαιμονίες, να τους επαναφέρει στην γνήσια Ορθόδοξη Διδασκαλία, να διδάξει την ταπεινοφροσύνη, την αγάπη, την αλληλεγγύη και την ισότητα, να ανακόψει τους εξισλαμισμούς, να ιδρύσει σχολεία. 2. Όλα αυτά ασφαλώς και δεν πέρασαν απαρατήρητα από τις αρχές και τους πλούσιους που έγιναν εχθροί του και, εν τέλει, πέτυχαν την σύλληψη και την θανάτωσή του, ελπίζοντας ότι με αυτό τον τρόπο θα εξάλειφαν κάθε ίχνος του κηρύγματός του. Βεβαίως, στην πραγματικότητα το μόνο που «κατόρθωσαν» ήταν να αναδειχθεί ο Πατροκοσμάς, κατά το έργο του το οποίο «στεφανώθηκε» με το Μαρτύριό του, σε μία από τις πιο σεβαστές μορφές της Χριστιανοσύνης. Β. Οι διδαχές του, πίσω από το λιτό και τόσο προσιτό σε όλους ύφος τους, ενέχουν βαθιά γνώση και ακλόνητη προσήλωση στο φωτισμό του Γένους. Αποτελούν, μάλιστα, με την λεπτότητα και την καθαρότητα της έκφρασής

Έχοντας ως κεντρικό άξονα του κηρύγματός του την Χριστιανική Διδασκαλία, καλούσε τους ακροατές του να μείνουν προσηλωμένοι στην Ορθόδοξη Πίστη η οποία, όπως ήταν βέβαιος ο ίδιος, αποτελούσε την αληθινή ελπίδα που θα στήριζε το Γένος. Με αυτό το θεμέλιο, δηλαδή το Ορθόδοξο Φρόνημα, αγωνίσθηκε για την αγάπη και την ισότητα, καταδίκασε την κοινωνική αδικία και προέβαλε την αξία της Παιδείας. Μίας Παιδείας βασισμένης στον Ελληνικό Λόγο και προσανατολισμένης στην Ορθόδοξη Πίστη, με σκοπό τον γνήσιο φωτισμό του Γένους.

Στις ομιλίες του ο Πατροκοσμάς διδάσκει με απλά λόγια τα δόγματα της Εκκλησίας, παρηγορεί, επιπλήττει σαν στοργικός πατέρας, καλεί σε μετάνοια, ζητεί την αναμόρφωση της οικογενειακής και της κοινωνικής ζωής και φωτίζει την καρδιά και την διάνοια των ακροατών με την προσδοκία της Ανάστασης.

τους λαμπρά δείγματα του Ελληνικού Λόγου. Η σαφήνεια και η απλότητα τους θυμίζει το κήρυγμα των Αποστόλων, όπως μαρτυρεί ο άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης: «Ήτον δὲ ἡ διδαχὴ του, καθὼς ἡμεῖς αὐτήκοοι αὐτῆς ἐγενόμεθα, ἀπλουστάτη ὡσὰν ἐκείνη τῶν ἀλιέων».

1. Έχοντας ως κεντρικό άξονα του κηρύγματός του την Χριστιανική Διδασκαλία, καθούσε τους ακροατές του να μείνουν προσηλωμένοι στην Ορθόδοξη Πίστη η οποία, όπως ήταν βέβαιος ο ίδιος, αποτελούσε την αληθινή ελπίδα που θα στήριζε το Γένος. Με αυτό το θεμέλιο, δηλαδή το Ορθόδοξο Φρόνημα, αγωνίσθηκε για την αγάπη και την ισότητα, καταδίκασε την κοινωνική αδικία και προέβαλε την αξία της Παιδείας. Μίας Παιδείας βασισμένης στον Ελληνικό Λόγο και προσανατολισμένης στην Ορθόδοξη Πίστη, με σκοπό τον γνήσιο φωτισμό του Γένους.

2. Στις ομιλίες του ο Πατροκοσμάς διδάσκει με απλά λόγια τα δόγματα της Εκκλησίας, παρηγορεί, επιπλήττει σαν στοργικός πατέρας, καλεί σε μετάνοια, ζητεί την αναμόρφωση της οικογενειακής και της κοινωνικής ζωής και φωτίζει την καρδιά και την διάνοια των ακροατών με την προσδοκία της Ανάστασης. Αξίζει να δούμε με ποιον τρόπο προσφέρει παραμυθία στον υπόδοιλο Ελληνισμό, ενώ διδάσκει παράλληλα το Χριστολογικό δόγμα: «Ο Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ Θεός, ἀδελφοί μου, ὁ γλυκύτατος αὐθέντης καὶ δεσπότης, ὁ ποιητὴς τῶν ἀγγέλων καὶ πάσης νοτιῆς καὶ αἰσθητῆς κτίσεως, παρακινούμενος ὁ Κύριος ἀπὸ τὴν πολλὴν του ἀγαθότητα, ὅπου ἔχει εἰς τὸ Γένος μας, σιμὰ εἰς τὰ ἄπειρα χαρίσματα ὅπου μᾶς ἐχάρισε καὶ μᾶς χαρίζει καθ' ἐκάστην ἡμέραν καὶ ὥραν καὶ στιγμήν, ἐκαταδέχθη καὶ ἔγινε τέλειος ἄνθρωπος ἐκ πνεύματος Ἁγίου καὶ ἀπὸ τὰ καθαρῶτα αἵματα τῆς δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, διὰ τὴν μᾶς κάμη νὰ ἔβγωμεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ διαβόλου, καὶ νὰ μᾶς κάμη υἱοὺς καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας του».

3. Με το κήρυγμά του προτρέπει τους ακροατές να μεριμνούν για τους συνανθρώπους τους και να αφοσιώνονται στα έργα της αγάπης και της φιλανθρωπίας, πάντοτε με θεμέλιο την Χριστιανική Διδασκαλία την σχετική με την ισότητα όλων των ανθρώπων. Και

μάλιστα την ισότητα υπό την αναλογική της έννοια, η οποία επιτάσσει να αποδίδουμε σε καθένα αυτό που του αναλογεί κατά την αρχή της Δικαιοσύνης. «Φυσικὸν εἶναι νὰ ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς μας· διότι εἴμεθα μιᾶς φύσεως, ἔχομεν ἕνα βάπτισμα, μίαν πίστιν, τὰ ἄχραντα μυστήρια μεταλαμβάνομεν, ἕναν παράδεισον ἐλπίζομεν νὰ ἀπολαύσωμεν».

α) Οι διακρίσεις και οι αδικίες γεννούν την διχόνοια. Στόχος του, λοιπόν, ήταν η εξάλειψη της καταπίεσης και της αίσχροκέρδειας, τις οποίες στηλιτεύει με κάθε ευκαιρία. Η αταλάντευτη προσήλωσή του στο Ορθόδοξο Ήθος τον βοηθά να υπερβεί κάθε στενόμυαλο διαισθητισμό και να κηρύξει ότι η αδικία, έναντι οποιουδήποτε ανθρώπου και οποιασδήποτε θρησκείας, είναι πάντοτε καταδικαστέα:

β) «Ὅθεν, ἀδελφοί μου, ὅσοι ἀδικήσατε Χριστιανοὺς ἢ Ἑβραίους ἢ Τούρκους, νὰ δώσπε τὸ ἄδικον ὀπίσω, διότι εἶναι κατηραμένον καὶ δὲν βλέπετε καμίαν προκοπήν». Πραγματικά πρωτοποριακό για τις συνθήκες της εποχής είναι και το κήρυγμά του για την θέση της γυναίκας στην οικογένεια και στην κοινωνία: «Πρέπει καὶ σύ, ὦ ἄνδρα, νὰ μὴ μεταχειρίζεσαι τὴ γυναῖκα σου ὡσὰν σκλάβαν ... Πατέρα λέγεις ἐσὺ τὸν Θεό, πατέρα τὸν λέγει καὶ ἐκείνη. Ἐχετε μίαν πίστιν, ἕνα βάπτισμα· δὲν τὴν ἔχει ὁ Θεὸς κατωτέραν».

Γ. Η ξεχωριστή ευαισθησία του στην καλλιέργεια της Παιδείας πηγάζει από την ανησυχία του για τον πνευματικό και ηθικό ξεπεσμό του Γένους:

1. «Δὲν βλέπετε ὅτι ἀγρίωσε τὸ Γένος μας ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν καὶ ἐγίναμεν ὡσὰν θηρία; Διὰ τοῦτο σᾶς συμβουλεύω νὰ κάμετε σχολεῖον, διὰ νὰ ἐννοῆτε τὸ ἅγιο Εὐαγγέλιον καὶ τὰ λοιπὰ βιβλία». Ὄντας βέβαιος ότι η αναγέννηση θα είναι καρπός της μόρφωσης και του φωτισμού του Γένους ζητεί -κάποιες εκατοντάδες χρόνια πριν την καθιέρωσή της, και δη ατελώς, π.χ. στην Χώρα μας μέσω του Συντάγματος- δωρεάν Παιδεία για όλους: «...νὰ διαβάσουν καὶ νὰ μαθαίνουν τὰ παιδιὰ σας γράμματα χωρὶς πληρωμὴν».

2. Η Παιδεία, την οποία πασχίζει να θεμελιώσει ο Πατροκοσμάς, είναι Ελληνική και Ορθόδοξη: «Ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι εἰς τὴν ἑλληνικὴν. Καὶ ἂν δὲν σπουδάσεις τὰ ἑλληνικά, δὲν ἔμπορεῖς νὰ καταλάβεις ἐκεῖνα ποὺ ὁμολογεῖ ἡ

Ἐκκλησία μας». «Πρέπει νὰ στερεῶνετε σχολεῖα ἑλληνικά, νὰ φωτίζονται οἱ ἄνθρωποι, διότι διαβάζοντας ἑλληνικά τὰ νῦρα, ὅπου λαμπρύνουν καὶ φωτίζουν τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου».

3. Γνωρίζει, λοιπόν, ο Πατροκοσμάς την μεγάλη αξία της θύραθεν, Ελληνικής, Παιδείας, η οποία ασκεί το νου στην αναζήτηση της αλήθειας και οδηγεί στην κατανόηση της Ορθόδοξης Μαρτυρίας. Όπως παρατήρησε ο συνεπής μελετητής πατήρ Γεώργιος Μεταλληνός, πίσω από το αίτημα του Πατροκοσμά για Παιδεία Ελληνική δεν κρύβεται κανενός είδους εθνικιστικός σωβινισμός. Σκοπός του είναι η καλλιέργεια της Κλασικής Παιδείας, την οποία κατέκτησαν και οι Πατέρες της Εκκλησίας, λαμβάνοντας με αυτό τον τρόπο το πολυτιμότερο εφόδιο για την ανάπτυξη του Θεολογικού Λόγου και για την αποτελεσματικότερη διάδοση του Ευαγγελικού Μηνύματος. «Με την ελληνική παιδεία, που δεν είναι παρά γνήσια αναζήτηση της αλήθειας, φιλοσοφία, ανοίγεται ο δρόμος προς το Ευαγγέλιο».

Δ. Ακόμη λοιπόν κι αν ο Πατροκοσμάς δεν ήταν stricto sensu επαναστάτης, με την έννοια του εθνεγέρτη, ακόμη κι αν δεν ήλθε σε ευθεία σύγκρουση με τις αρχές, τους δυνάστες και τους κοτζαμπάσηδες, συνέβαλε με πάθος στην διατήρηση του Ορθόδοξου Ήθους και της συνείδησης της σκλαβωμένης Ρωμιοσύνης. Προέβαλε με πάθος την Ορθοδοξία ως το θεμέλιο της αυτοσυνειδησίας του Γένους, κήρυξε εναντίον της καταπίεσης, της απαιδευσίας και κάλεσε τους ακροατές του στα έργα της αγάπης, της δικαιοσύνης, της ισότητας, της αλληλεγγύης. Και αυτό, εξ ορισμού, είναι κατά βάθος ένα έργο επαναστατικό και πάντοτε επίκαιρο.

1. Πώς μπορεί, λοιπόν, να περιγράψει κανείς το πρόσωπο και το έργο του Πατροκοσμά; Ήταν κοινωνικός αναμορφωτής; Φωτιστής του υπόδοιλου Γένους; Ιεραπόστολος; Ήταν, αναμφίβολα, όλα αυτά. Ήταν, όμως, πρωτίστως, αυτό που λέει η Εκκλησία μας: Άγιος. Ένας άνθρωπος φλεγόμενος από την αγάπη του Χριστού, ο οποίος αφιέρωσε την ζωή του στον συνάνθρωπο και, εν τέλει, μαρτύρησε υπερασπιζόμενος, μέχρι τέλους, το περιεχόμενο του κηρύγματός του, με ακλόνητη πίστη στο μήνυμα του Ευαγγελίου.

2. Εμείς, οι Χριστιανοί, γνωρίζουμε ότι οι Άγιοι της Εκκλησίας μας δεν είναι κάποιες σεβαστές μορφές του παρελθόντος, αλλά πρότυπα ζωής, σύντροφοί μας στον προσωπικό μας αγώνα για πνευματική ανάταση και διαφύλαξη της πίστης μας. Την Μνήμη τους, λοιπόν, την τιμούμε πραγματικά όταν ακούμε τους λόγους τους και προσπαθούμε να μιμηθούμε το παράδειγμά τους. Από τις διδαχές του Πατροκοσμά, αυτής της αστείρευτης πηγής Πατερικής Σοφίας, ας συγκρατήσουμε και τα εξής: «Ψυχὴ καὶ Χριστὸς σᾶς χρειάζονται. Αὐτὰ τὰ δύο ὅλος ὁ κόσμος νὰ πέσῃ δὲν ἔμπορεῖ νὰ σᾶς τὰ πάρει, ἐκτὸς καὶ τὰ δώσετε μὲ τὸ θέλημά σας. Αὐτὰ τὰ δύο νὰ τὰ φυλάγετε, νὰ μὴν τὰ χάσετε».

II. Όσα προανέφερα αποδεικνύουν, όπως πιστεύω, επιπροσθέτως, ότι ο θρησκευτικός λόγος του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού υπερβαίνει τα όρια της υπεράσπισης του Ελληνισμού και της Ορθοδοξίας. Και συμβάλλει πολυπληώς στον εμπλουτισμό της όλης Χριστιανικής Διδασκαλίας καθ' όλα τα βασικά της εκείνα προτάγματα, τα οποία έχουν πλέον καταστεί αναπόσπαστο μέρος του κοινού μας Ευρωπαϊκού Πολιτισμού. Ήτοι ιδίως τα προτάγματα του Ανθρωπισμού, της Αλληλεγγύης, της Ειρήνης και της Δικαιοσύνης.

A. Διότι όπως γίνεται πλέον κοινώς δεκτό, τρίτος πυλώνας του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού αναδείχθηκε ιστορικάς εκείνος της Χριστιανικής Διδασκαλίας, οπωσδήποτε στο πλαίσιο της εν γένει πολιτισμικής συνεισφοράς του Βυζαντίου.

1. Τούτο συνάγεται ακόμη και από το ίδιο το πρωτογενές Ευρωπαϊκό Δίκαιο, αν λάβει κανείς υπόψη του ότι στο Προοίμιο της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση -και μάλιστα στην «κορυφή» του- ορίζεται, με όλες τις εντεύθεν ακόμη και αυστηρώς θεσμικές συνέπειες, ότι οι επικεφαλής των Κρατών-Μελών κατέληξαν στην υπογραφή της «εμπνεόμενοι από την πολιτιστική, την θρησκευτική και την ανθρωπιστική κληρονομιά της Ευρώπης...». Με άλλες λέξεις, κατά το ως άνω κείμενο η πολιτισμική και ανθρωπιστική κληρονομιά της Ευρώπης βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με την θρησκευτική της κληρονομιά. Που δεν είναι άλλη από την Χριστιανική Διδασκαλία. Πέραν τούτων, η Χριστιανική Διδασκαλία, ως τρί-

Με το κήρυγμά του προτρέπει τους ακροατές να μεριμνούν για τους συνανθρώπους τους και να αφοσιώνονται στα έργα της αγάπης και της φιλανθρωπίας, πάντοτε με θεμέλιο την Χριστιανική Διδασκαλία την σχετική με την ισότητα όλων των ανθρώπων. Και μάλιστα την ισότητα υπό την αναλογική της έννοια, η οποία επιτάσσει να αποδίδουμε σε καθένα αυτό που του αναλογεί κατά την αρχή της Δικαιοσύνης.

τος πυλώνας του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού, συνδέεται αρρήκτως με τους δύο άλλους, ήτοι εκείνον της Αρχαίας Ελλάδας και εκείνον της Αρχαίας Ρώμης. Την σύνδεση αυτή αποδίδει εκφραστικά, φυσικά μεταξύ άλλων, η αμφίδρομη σχέση μεταξύ τους.

2. Μία σχέση την οποία τεκμηριώνει ιστορικά, και δη οιοσινεί αμαχήτως, το ότι ο μεν Χριστιανισμός και η, άκρως χαρακτηριστική για την πορεία του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού, Διδασκαλία του μπόρεσαν να αναδειχθούν, εν πολλοίς, επειδή βρήκαν διπλό πρόσφορο έδαφος: Πρώτον, το έδαφος της επικράτειας αρχικώς της Ρωμαϊκής και,

μετέπειτα, της επιγόνου της, της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, καθώς και της θεσμικής κληρονομιάς τους, αφού αυτό διευκόλυνε την οργάνωση και λειτουργία της Χριστιανικής Εκκλησίας -κυρίως στις απαρχές της- και ευνόησε καταφανώς και την πρώτη εμφάνιση του Κανονικού Δικαίου. Και, δεύτερον, το έδαφος της Ελληνικής και της Λατινικής Γλώσσας, δοθέντος ότι μέσα από αυτές τις γλώσσες διαδόθηκε η Χριστιανική Διδασκαλία και διατυπώθηκε η λειτουργία της Χριστιανικής Εκκλησίας. Όμως, και από την άλλη πλευρά, ήταν και οι φερτές ύλεις του, εξαιρετικά πλωτού διανοι-

κώς, ποταμού της Χριστιανικής Διδασκαλίας, οι οποίες γονιμοποίησαν τις πολιτισμικές παρακαταθήκες των πυλώνων του Αρχαίου Ελληνικού Πνεύματος και της θεσμικής κληρονομιάς της Αρχαίας Ρώμης, Β. Επομένως του όλου Ευρωπαϊκού Πολιτισμού προσθέτοντάς του ιδίως τις εξής αρχές, που προϋπήρχαν μεν εν σπέρματι πλην όμως αποτέλεσαν στην συνέχεια -και εξακολουθούν πάντα να αποτελούν- πυρηνικά στοιχεία της υπόστασής του:

1. Πρώτον, τον Ανθρωπισμό, ως αρχή η οποία αποτελεί πραγματικό θεμέλιο για την κοινωνική συνύπαρξη εν γένει

και προοιωνίζεται, εκ φύσεως, κυρίως τις αρχές της Αλληλεγγύης και της Δικαιοσύνης.

α) Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού ο Ανθρωπισμός, με τα στοιχεία που του προσέθεσε η Χριστιανική Διδασκαλία, συνίσταται στο ότι ο Άνθρωπος, ως αυτοτελής προσωπικότητα με την δική της αξία, βρίσκεται στο επίκεντρο της οργάνωσης και του προορισμού κάθε συγκεκριμένου κοινωνικού συνόλου αλλά και ολόκληρης της Ανθρωπότητας. Στο πεδίο του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού αυτή η «Κοινωνία Προσώπων» καθορίζει, υπό την ευθεία επιρροή και των συναφών αρ-

χών της Χριστιανικής Διδασκαλίας, τις βασικές συνιστώσες των σκοπών της σύγχρονης «Κοινωνίας των Πολιτών». Δοθέντος ότι η τελευταία, πέρα και έξω από τα όρια της «Πολιτικής Κοινωνίας» -άρα της κρατικής παρέμβασης και του κάθε είδους κρατικού προστατευτισμού- επιβάλλει σε καθένα από τα μέλη της να μεριμνά για τα άλλα, πρωτίστως στο πλαίσιο της υπε-

ράσπισης των θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, μέσω της Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

β) Υπό τα δεδομένα αυτά η «Κοινωνία των Πολιτών» μπορεί να συμβάλει καθοριστικώς και στην αποτελεσματική εφαρμογή της -σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα συνταγματικώς κατοχυρωμένης, όπως συμβαίνει και στο ισχύον Σύνταγμά μας (άρθρο 25 παρ.

1)- αρχής της τριτενέργειας των Δικαιωμάτων τούτων. Δηλαδή της ακώλυτης άσκησής τους από τον φορέα τους όχι μόνον έναντι της κρατικής αυθαιρεσίας, αλλά και έναντι της αυθαιρεσίας μελών της «Κοινωνίας των Πολιτών» με υπερέχουσα, ιδίως οικονομική, δύναμη.

2. Δεύτερον, την Αλληλεγγύη, ως αρχή η οποία καθιερώνει τον κυριό-

τερο συνεκτικό δεσμό μεταξύ των μελών του κοινωνικού συνόλου και, συνακόλουθα, εγγυάται την συνοχή της κοινωνικής συνύπαρξης, δηλαδή την κοινωνική συνοχή υφ' όλης της της εκφάνσεις.

α) Η κατά την Χριστιανική Διδασκαλία «Κοινωνία Προσώπων» καθίσταται εφικτή, ως ουσιώδης μετεξέλιξη της απλής κοινωνικής συνύπαρξης, κυρί-

Κατά την Χριστιανική Διδασκαλία, η πραγμάτωση των επιταγών του Ανθρωπισμού και της Αλληλεγγύης, υπό την κατά τ' ανωτέρω έννοιά τους, προϋποθέτει, ανυπερθέτως, την Ειρήνη, όχι μόνον ως πρωταρχική επιδίωξη αλλά και ως ενδιάθετη στάση ζωής. Και η Ειρήνη, κατά τις Χριστιανικές καταβολές της και αποχρώσεις της, συνιστά αναπόσπαστο τμήμα του εν γένει Ευρωπαϊκού Πολιτισμού.

ως μέσω της κατά την Ευαγγελική και την Πατερική Διδασκαλία Αλληλεγγύης, η οποία διαδραματίζει τον ρόλο του συνδετικού κρίκου μεταξύ των μελών του κοινωνικού συνόλου.

β) Ακόμη και κατά την νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης η Αλληλεγγύη αποτελεί αφενός γενική αρχή, η οποία θεσπίζεται σε όλα τα προόμια των διαδοχικών Ευρωπαϊκών Συνθηκών, αρχής γενομένης από την Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα του 1951. Η οποία συμπεριέλαβε την αρχή της Αλληλεγγύης όπως την είχε διατυπώσει ένας από τους Πατέρες του Ευρωπαϊκού Οικοδομήματος, ο Robert Schuman, στην Διακήρυξή του το 1950. Και, αφετέρου, αντικείμενο ειδικής νομικής ρύθμισης από πλειάδα διατάξεων –υπερβαίνουν τις δεκαπέντε– του δικαίου των Συνθηκών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ήτοι του ισχύοντος πρωτογενούς Ευρωπαϊκού Δικαίου.

3. Τρίτον, την Ειρήνη, ως αρχή η οποία εγγυάται υπέρ της «Κοινωνίας Προσώπων» –άρα υπέρ του κοινωνικού συνόλου– την αρμονική συνύπαρξη, απαραίτητη για την παραγωγική κοινωνική συνδημιουργία.

α) Κατά την Χριστιανική Διδασκαλία, η πραγμάτωση των επιταγών του Ανθρωπισμού και της Αλληλεγγύης, υπό την κατά τ' ανωτέρω έννοιά τους, προϋποθέτει, ανυπερθέτως, την Ειρήνη, όχι μόνον ως πρωταρχική επιδίωξη αλλά και ως ενδιάθετη στάση ζωής. Και η Ειρήνη, κατά τις Χριστιανικές καταβολές της και αποχρώσεις της, συνιστά αναπόσπαστο τμήμα του εν γένει Ευρωπαϊκού Πολιτισμού. Κατ' αρχάς, τούτο προκύπτει από την ίδια την αιτία δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά το αξιακό σύστημα που υιοθέτησαν οι ιδρυτές της: Οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες αρχικώς, και ύστερα η Ευρωπαϊκή Ένωση, δημιουργήθηκαν ως κορυφαία και εμβληματική αντίδραση των Κρατών της Ευρώπης μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ο οποίος θρυμμάτισε –για δεύτερη φορά μέσα

στον 20ό αιώνα– την Ειρήνη και έθρεψε εφιάλτες, που ουδέποτε η Ανθρωπότητα γνώρισε στο ιστορικό της παρελθόν. Την ορθότητα των ως άνω διαπιστώσεων τεκμηριώνει αυτό τούτο το «Προόμιο» της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση: «Υπενθυμίζοντας την ιστορική σημασία του τερματισμού της διαιρέσεως της Ευρωπαϊκής Ηπείρου και την ανάγκη να δημιουργηθούν σταθερές βάσεις, για την μελλοντική οικοδόμηση της Ευρώπης...».

β) Επιπλέον, η εμπέδωση της Ειρήνης αποτελεί κύριο στόχο της λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την ωθεί προς τον τελικό προορισμό της –την Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση– και για την επιτέλεση της αποστολής της έναντι των Κρατών-Μελών της αλλά και για την επιτέλεση του πλανητικού ρόλου που της αναλογεί. Ειδικότερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση, σύμφωνα με το πρωτογενές Ευρωπαϊκό αλληλ και το Διεθνές Δίκαιο, έχει χρέος να εγγυάται τόσο την ειρηνική συνύπαρξη των Κρατών-Μελών της, αφού δίχως αυτή την προϋπόθεση θα οδηγείτο, νομοτελειακώς, σε διάλυση. Όσο και την διασφάλιση της Ειρήνης στις σχέσεις των Κρατών-Μελών της με τρίτα Κράτη, τα οποία ενδεχομένως –κάτι που είναι ορατό δια γυμνού οφθαλμού σήμερα τουλάχιστον για την Ελλάδα και την Κύπρο εκ μέρους της Τουρκίας– θα μπορούσαν να απειληθούν από τα γειτονικά τους, τρίτα έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Κράτη.

γ) Και τούτο διότι, αυτονοήτως και αυτοθρόως, κάθε απειλή εναντίον Κράτους-Μέλους –a fortiori δε κάθε επίθεση– συνιστά απειλή και επίθεση κατά της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό δε καθιστά ακόμη πιο επίκαιρη την ανάδειξη της σημασίας της ρήτρας «αμοιβαίας συνδρομής», κατά τις διατάξεις του άρθρου 42 παρ. 7 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Όπως επίσης καθιστά ακόμη πιο επιτακτική την ανάγκη επιβολής των αναγκαίων κυρώσεων εις βάρος της Τουρκίας εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πραγματικά, από πλευράς

Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου είναι κάτι παραπάνω από προφανές ότι στο μέτρο που Ελλάδα και Κύπρος συμμετέχουν, ως οφείλουν άλλωστε, στις εναντίον της Ρωσίας κυρώσεις εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την βάρβαρη εισβολή της στην Ουκρανία, a fortiori δεν μπορεί να μένει ατιμώρητη η Τουρκία για την επί 50 σχεδόν χρόνια βάρβαρη κατοχή του ενός τρίτου του εδάφους της Μαρτυρικής Κύπρου. Όταν μάλιστα η Κυπριακή Δημοκρατία είναι πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του σκληρού πυρήνα της, της Ευρωζώνης.

4. Και, τέταρτον, την Δικαιοσύνη. Η Δικαιοσύνη, ως θεμελιώδης νομική γενική αρχή, έχει τις ρίζες της –με αφετηρία την Αριστοτελική φιλοσοφία– στην Αρχαία Ελλάδα και, εν συνεχεία, στην Αρχαία Ρώμη.

α) Όμως η κατά την Χριστιανική Διδασκαλία Δικαιοσύνη υπερβαίνει το κανονιστικώς «δέον». Και μετατρέπεται σε καθημερινή συμπεριφορά, την οποία ο Άνθρωπος οφείλει να τηρεί πέρα και έξω από την θεσμική υποχρέωση που του επιβάλλει η κείμενη νομοθεσία. Πραγματικά, οι περί Δικαιοσύνης θέσεις της Χριστιανικής Διδασκαλίας, όπως εξελίχθηκαν στο πεδίο του Βυζαντινού Πολιτισμού κυρίως μέσω της διδασχής των μεγάλων Πατέρων της Εκκλησίας, έχουν αφήσει ανεξίτηλο το αποτύπωμά τους και στο αξιακό σύστημα του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού.

β) Τούτο συνάγεται ευχερώς και από τις περί Ανθρωπισμού, Αλληλεγγύης και Ειρήνης συνιστώσες του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού, με βάση τα όσα ήδη ευχερώς κατανοητό, η αρχή και η αξία της Δικαιοσύνης μόνον υπό συνθήκες Ανθρωπισμού, Αλληλεγγύης και Ειρήνης είναι εφικτό να καταστεί πράξη στις σχέσεις μεταξύ των μελών κάθε κοινωνικού συνόλου.

Επίλογος

Αυτές οι σκέψεις και θέσεις, υποβοηθούμενες από τις αντίστοιχες εμ-

βληματικές διδασχές του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού, as γίνουν και για εμάς ο ασφαλής οδηγός προς την προσωπική μας πνευματική ανάταση και προς μια καλύτερη κοινωνία, θεμελιωμένη και στα Χριστιανικά Μηνύματα της Αγάπης, του Ανθρωπισμού, της Αλληλεγγύης και της Δικαιοσύνης. Ιδίως δε της Κοινωνικής Δικαιοσύνης που είναι η στέρεη αντηρίδα, πάνω στην οποία –κυρίως στους σημερινούς χαλεπούς καιρούς όπου ο Τόπος μας και ο Λαός μας δοκιμάζονται πολυπληθώς και επικινδύνως– μπορούμε και πρέπει να στηρίξουμε το οικοδόμημα της κοινωνικής συνοχής. Και έτσι να πορευθούμε στο μέλλον εκπληρώνοντας, στο ακέραιο, το δικό μας Εθνικό Χρέος το οποίο συνίσταται, πρωτίστως, στην υπεράσπιση της Ιστορίας και της προοπτικής του Λαού μας και του Έθνους μας και στην διασφάλιση του μέλλοντος που αξίζουν οι επόμενες γενιές. Εμείς, οι Έλληνες –θα το επαναλάβω για πολυποστή φορά– οφείλουμε να γνωρίζουμε ότι δεν είμαστε μόνον απόγονοι Μεγάλων Προγόνων. Κατά συνέπεια, με βάση αυτή την κληρονομιά, πρέπει να προσθέσουμε την δική μας δημιουργία στο Εθνικό μας Οικοδόμημα. Οδηγός μας πρέπει να είναι, εσαεί, η ρήση του Πλάτωνος στον «Μενέξενο»: «Ἄνδρὶ οἰομένω τί εἶναι οὐκ ἔστιν αἴσχιον οὐδέν, ἢ παρέχειν ἑαυτὸν τιμώμενον μὴ δι' ἑαυτὸν ἀλλὰ διὰ δόξαν προγόνων». Κι ακόμη τούτο, εν κατακλείδι: Η Σεπτή Μνήμη του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού μας υπενθυμίζει ότι αυτό το Ιερό Εθνικό Χρέος πρέπει να το φέρουμε σε πέρας υπό όρους αραγούς ενότητας, αναλογιζόμενοι το τεράστιο κόστος της διχόνοιας και του διχασμού στο απώτερο αλλά και το πρόσφατο παρελθόν, κόστος ακόμη και εις βάρος του Εθνικού μας Κορμού. *Το κείμενο είναι από την ομιλία του πρώην Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας Προκόπη Παυλόπουλου στο πλαίσιο των εκδηλώσεων τιμής στην Ιερή Μνήμη του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού που οργάνωσε ο Δήμος Θέρμου (Θέρμο, 24.8.2026) □

Συνταγή

Δρ Ευστράτιος Παπάνης, Μόνιμος Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου

Ανακάτεψε την έξαψη από τις πρώτες σου φορές με όλες τις στιγμές, που επειδή με τη συνήθεια μασκαρεύτηκαν, νόμισες πως αμετάκλητα την ασφάλεια σου παρείχαν. Και εκείνες τις στιγμές στο προζύμι σου πρόσθεσε, που σαν αναλαμπή εξαφανίστηκαν, αφήνοντας μια βίαιη αίσθηση και μια εκτυφλωτική ανάμνηση. Πέρα από την ύπαρξη τους στο πυκνό σκοτάδι. Αυτές τις συγκλονιστικές ώρες, που να αποδράσουν βιάστηκαν, γιατί αφιερώθηκαν σε πρόσωπα, που σε είχαν παράφορα αγαπήσει. Πάρτες και με τόλημ ύψωσε τις στους καθρέφτες, καθώς τις αντανakλάσεις της ζωής σου αναμετρούν και κρίνουν. Κι όταν θα σε έχουν προδώσει της πορείας σου οι πρόσκαιροι φωτοδότες, as μείνουν οι μόνοι παραστάτες να

λαμπρυρίζουν την αίγλη, όσων κάποτε κοινωνός έγινες. Άφησε την πανδαισία και την ορμή να κατασταλάξουν στα χείλη σου σαν ικεσία. Μην επιχειρήσεις να μεταβάλλεις τα συστατικά και την αναλογία, Η ομορφιά της συνταγής δεν βρίσκεται στην αίσθηση, στην διάρκεια, στην ένταση και στην αποδοχή της, αλλά στην τόλημ σου να τη δοκιμάσεις μέχρι την έσχατη ρανίδα. Μην παραχαράξεις τίποτε. Ούτε τις αποτυχίες, ούτε τις αισχύνες, ούτε εκείνες τις νύχτες που νόμισες πως η ζωή είχε κλείσει όλες τις πόρτες της για σένα. Αυτά είναι τα καρκεύματα τα ανεπανάληπτα της συνταγής σου, αυτά τα μυρωδικά της ύπαρξης και τα φτιασίδια της. Αστα μέσα. Όχι γιατί κάθε πόνος κρύβει ένα μάθημα και κάθε απώλεια σε ενδυναμώνει. Μόνο για την ηδονή της ανατροπής, που διαψεύδει τις βεβαιότητες και αποδομεί τα δεδομένα.

Σαγηνεύσου για τελευταία φορά με τις πνοές αυτών που λάτρεψες κι άστες ήσυχα να ξεθυμάνουν: Τώρα, που καμιά αυταπάτη δεν επαρκεί να σε παρηγορήσει την επίγευση της ματαιότητας as προσθέσουν κι αυτές στη συνταγή σου, σαν στερνή παραζάλη. Και βάλτε στο τέλος λίγη μοναξιά. Τόση όση χρειάζεται για να ακούσεις ξανά τη δική σου φωνή ανάμεσα στις ρωγμές των άλλων. Τόση όση να καταλάβεις ποιοι άνθρωποι έχουν γίνει μέσα σου υπόσταση και ποιοι υπήρξαν μόνο όσο τους κρατούσε κοντά σου η προσημονή της αμβροσίας. Ανακάτεψε τα όλα αυτά στο μείγμα σου Τους ανθρώπους που πέρασαν. Τα βλήματα που σε κατανόησαν, πριν προλάβεις να αναγνωρίσεις εσύ τον εαυτό σου. Τα χέρια που σε κράτησαν όταν ακόμη δεν ήξερες ότι κάποτε θα χρειαστεί να περπατήσεις μόνος.

Εκείνους που σου έμαθαν πως ένας τόπος γίνεται πατρίδα, μόνο όταν κάποιος σε περιμένει εκεί. Πρόσθεσε τις φυγές και τις απώλειες, την ψευδαίσθηση και κάθε έκφραση του είναι. Και πένθησε για τον εαυτό σου που καθλωθήκε στις ώρες που οι εκλεκτοί ήταν ακόμη δίπλα σου. Γιατί κάθε άνθρωπος που αγαπήσαμε μοιράζεται μια εκδοχή μας. Μια φωνή, ένα βλέμμα, ένα γέλιο μας, έναν τρόπο με τον οποίο καρτερούσαμε το αύριο. Κι όταν χάνεται ξεριζώνει ένα νησί ολόκληρο από το παρελθόν μας. Γιατί πλέον έχεις καταλάβει, καθώς ξεθλώνεις τους στίχους από την μουσική, που για σένα γράφτηκε, καθώς τις προσωδίες αφαιρείς από των πεπραγμένων σου τις ισορροπίες πως εκείνο που υπήρξε όμορφο θάνατος γίνεται, όταν πεθαίνουν μαζί του εκείνοι, που σε βοήθησαν να το δεις ως ωραίο. ☐

Αν τα Σεπτεμβριανά ήταν πίνακας ζωγραφικής
 ίσως ο πιο ταιριαστός τίτλος να ήταν:
 «Φθινοπωρινή οδύνη».

Εβδομήντα ένα χρόνια μετά τη νύχτα των κρυστάλλων
του Ελληνισμού της Κωνσταντινούπολης η τραγωδία του 1955
παραμένει ανεξίτηλη στη μνήμη

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Αθηνάγώρας στα ερείπια του ναού του Αγίου Κωνσταντίνου

Το πογκρόμ άρπαξε βίαια από την Πόλη τον κοσμοπολιτισμό.
Σαν να ξεριζώθηκε το αιώνιο σύμβολό της: η Ρωμιοσύνη.

Ανθρωποι που έζησαν τα γεγονότα ακούνε ακόμα τον φριχτό ήχο των ροστών με τους οποίους ο όχλος έσπαγε τα σπίτια και τα καταστήματα των Ρωμιών. Ακούνε ακόμα τις κραυγές των θυμάτων. Πολλοί μίλησαν για «δεύτερη άλωση». Ένα πογκρόμ που άρπαξε βίαια από την Πόλη τον κο-

σμοπολιτισμό. Σαν να ξεριζώθηκε το αιώνιο σύμβολό της: η Ρωμιοσύνη.

Το απόγευμα της 6ης Σεπτεμβρίου στην πηλατεία Ταξίμ ξέσπασαν οι «προσχεδιασμένες» -όπως αποδείχτηκαν- ταραχές κατά τις οποίες δολοφονήθηκαν, βιάστηκαν και ξεριζώθηκαν χιλιάδες Έλληνες. Ήταν τότε που ο κυπριακός αγώνας για αυτοδιάθεση της Κύπρου είχε

τρομοκρατήσει τους Άγγλους, οι οποίοι φοβόντουσαν μήπως πάψουν να είναι η μόνη κυρίαρχη δύναμη στη Μεγαλόνησο. Έτσι, οι «σκοτεινές» δυνάμεις της Τουρκίας έβαλαν μπροστά το σχέδιο εξόντωσης του Ελληνισμού της Πόλης και με πρόσημα μία έκρηξη στο τουρκικό προξενείο στη Θεσσαλονίκη άρχισε το πογκρόμ.

«Το '55 ήμουν εκεί. Τριών χρονών

παιδάκι τότε. Οι μνήμες είναι έντονες μέσα από τις αφηγήσεις των γονιών μου. Η μνήμη για τους λαούς είναι σημαντική ώστε να μην επαναληφθεί κάτι ανάλογο στο μέλλον. Πρέπει να μάθει ο κόσμος τα βιώματά μας. Να μάθει για τις λεηλασίες. Να μάθει για τους βιασμούς. Να μάθει ότι υπήρχαν Τούρκοι γείτονές μας που μας προφυλάζανε από τους βανδάλους.

Πρωτοσέλιδα των ελληνικών εφημερίδων κατά τη διάρκεια των Σεπτεμβριανών

“Φύγετε”, μας έλεγαν. Ήρθανε να μας ειδοποιήσουν για να προστατευτούμε», λέει στην «Boulevard» η Κωνσταντινοπολίτισσα Ελισάβετ Κόβη.

Προσθέτει δε το παράπονό της: «Μεγάλωσα με τον καημό ότι εμείς οι Κωνσταντινοπολίτες νιώθουμε καμιά φορά σαν να μην υπάρχουμε. Τα Σεπτεμβριανά δεν αναφέρονται ούτε στα σχολικά βιβλία της Ελλάδας ούτε της Τουρκίας. Ένα γεγονός που μας σημάδεψε δεν γίνεται γνωστό στη νεολαία μας».

Οι ιστορικοί αναζητούν συγκλίνουν στο συμπέρασμα ότι ο ρόλος του Τύπου της εποχής ήταν καθοριστικός. Αυτό αναδείχθηκε και στην εξαιρετική έκθεση που διοργανώθηκε στις αρχές του τρέχοντος μήνα στην Αθήνα από την Οικουμενική Ομοσπονδία Κωνσταντινουπολιτών σε συνεργασία με τον Δήμο Αθηνών.

«Μέσω του Τύπου τότε έπαιξαν τα παιχνίδια τους. Οι τουρκικές εφημερίδες με προεξάρχουσα την “Ινσταμπούλ Εξπρές” διόγκωσαν ενορχηστρωμένα τα γεγονότα. Το πρωτοσέλιδό της με την έκρηξη στο τουρκικό προξενείο και τίτλο “κατέστρεψαν το σπίτι του πατέρα μας” έγινε σημαία για τους παρακρατικούς. Σε μία περίοδο που ο εθνικισμός στην Τουρκία βρίσκεται και πάλι σε έξαρση η γνώση των Σεπτεμβριανών μπορεί να αποδειχθεί χρυσός. Χωρίς να σημαίνει ότι θέλουμε να ξύσουμε πληγές και χωρίς να σημαίνει ότι για ό,τι έγινε ευθυνόταν ο τουρκικός λαός. Όχι. Το τουρκικό παρακράτος ευθυνόταν και οι μουσικές υπηρεσίες», δηλώνει στην «Boulevard» η Λόλα Βελόνα, διευθύντρια Πολιτισμού του Δήμου Αθηναίων.

Πέρα, όμως, από τα βρώμικα παιχνί-

Πρόξενος ΗΠΑ: «Όργιο σχεδιασμένων βανδαλισμών και σκόπιμη απραξία της Αστυνομίας απέναντι στους ταραξίες»

δια των εφημερίδων, σώζεται υλικό από αυτές που μας δίνουν εικόνα για τις εικόνες καταστροφής. Ενδεικτική είναι η δημοσίευση στην εφημερίδα «Milliyet» στις 7 Σεπτεμβρίου 1955:

«Προπαντός, οι δρόμοι μεταξύ του Γαλατά Σαράι και του Τουνέλ ήταν πλήρως καλυμμένοι με κουρέλια και κομμάτια από γούνες. Στους δρόμους ήταν πεταμένα ψυγεία, ηλεκτρικές σκούπες, γηλυκά, καραμέλες, τόπια με ύφασμα, πουκάμισα, γραβάτες, και τα υποδήματα ενός μανάβικου. Πίσω από τα τραμ, αυτοκίνητα και λεωφορεία είχαν δέσει με σπάγκους ψυγεία, ραπτομηχανές και γραφομηχανές και τα έσερναν στους δρόμους. Όλα τα αντικείμενα στα μαγαζιά καταστρέφονταν το ένα μετά το άλλο».

Ο συγγραφέας Αναστάσιος Ιορδάνογλου έζησε από κοντά τα Σεπτεμβριανά. Μιλώντας στην «Boulevard» εκφράζει την

αδυναμία του να περιγράψει τις σκηνές λόγω βαθιάς συγκινησιακής φόρτισης και παραπέμπει σε παλιότερη περιγραφή του:

«Είχαν καταστρέψει το σπίτι της γιαγιάς μου. Όταν πήγα εκεί δεν μπορούσα να πιστέψω στα μάτια μου. Πόρτες και παράθυρα δεν υπήρχαν πια. Ψυγεία, ράφια και καθρέφτες είχαν γίνει κομμάτια και βρίσκονταν πεταμένα έξω από το σπίτι. Είχαν σκίσει τα στρώματα και τα παπλώματα και είχαν σκορπίσει παντού το βαμβάκι. Είχαν κουρελιάσει ρούχα, παπούτσια, κουβέρτες και χαλιά και όλα τα πιατικά είχαν θρυμματιστεί σε χιλιάδες κομμάτια. Είχαν διαλύσει τον σκελετό των κρεβατιών και είχαν τσακίσει με τσεκούρι τους πολυέλαιους, το σκρίνιο, τα τραπέζια, τις καρέκλες και τις πολυθρόνες. Πάνω στο πάτωμα υπήρχε μια άμορφη μάζα από ξύλο, κάρβουνο και γυαλί, μαζί με αλάτι, ζάχαρη, λάδι και αβγά. Η σόμπα ήταν επίσης κομματιασμένη και μ' ένα ψαλίδι είχαν αχρηστεύσει ό,τι περιείχαν κάποιες βαλίτσες».

Τηλεγράφημα στο State Department

Η Κάθριν Μπράκεν ήταν το 1955 πρόξενος των ΗΠΑ στην Κωνσταντινούπολη. Η έκθεση που απέστειλε στο αμερικανικό υπουργείο Εξωτερικών λίγο μετά τα γεγονότα είναι αποκαλυπτική. Και αυτό γιατί κάνει λόγο για «σκόπιμη παρερμηνεία της έκρηξης στη Θεσσαλονίκη», «όργιο σχεδιασμένων βανδαλισμών» και «σκόπιμη απραξία της Αστυνομίας απέναντι στους ταραξίες».

«Κατά τη διάρκεια του απογεύματος της 6ης Σεπτεμβρίου η Κωνσταντινούπολη πληροφόρηθηκε τη βομβιστική ενέργεια

στη Θεσσαλονίκη. Το περιστατικό παρερμηνεύτηκε αμέσως σκόπιμα ως επίθεση στη γενέτειρα του Ατατούρκ (...) Μετά από αυτά η οργάνωση “Η Κύπρος είναι τουρκική” εξέδωσε ανακοίνωση που αποτελούσε ουσιαστικά κάλεσμα στα όπλα των διαδηλωτών (...) Παρότι η κυβέρνηση δεν ενέκρινε καμία διαδήλωση η αστυνομία δεν επενέβη σε καμία περίπτωση ούτε προσπάθησε να ελέγξει την αρχική συγκέντρωση στην πλατεία Ταξίμ. Αργότερα, οι δυνάμεις της τάξης ήταν ελάχιστες σε σχέση με τους διαδηλωτές, ενώ καμία προσπάθεια δεν έγινε για να ελεγχθεί ο όχλος μέχρις ότου οι καταστροφές επεκταθούν», αναφέρει το τηλεγράφημα.

Ακόμα και στις μέρες μας, παρά τα ιστορικά αποδεικτικά στοιχεία που καθιστούν την τότε κυβέρνηση Μεντερές συνυπεύθυνη για τις εγκληματικές ενέργειες του εξαγριωμένου πλήθους, η επίσημη τουρκική ιστοριογραφία αρνείται τον χαρακτηρισμό «πογκρόμ».

Η πυρκαγιά της μνήμης

Το έγκλημα ήταν οργανωμένο. Στη Θεσσαλονίκη ένας 20χρονος, ο Οκτάι Ενγκίν, υπάλληλος του τουρκικού προξενείου, έγινε το πρώτο μέλος της μουσουλμανικής μειονότητας που φοιτά στη Νομική Σχολή. Ο φέρελπισ νέος, σύμβολο τότε της γεφύρωσης του χάσματος ανάμεσα σε Ελλάδα και Τουρκία, χρησιμοποιήθηκε από «σκοτεινές» δυνάμεις της γείτονος χώρας για να πυροδοτηθεί η κρίση.

Ο Ενγκίν παρέλαβε στις 3 Σεπτεμβρίου 1955 τη βόμβα που τοποθετήθηκε τρεις μέρες αργότερα στο τουρκικό προξενείο της Θεσσαλονίκης. Στις 4 Σεπτεμβρίου ο 20χρονος ανέλαβε να ξεναγήσει

Το ιστορικό πρωτοσέλιδο της Βραδυνής (8 Σεπτεμβρίου 1955)

το ελληνικό βασιλικό ζεύγος στο πρώτο τουρκικό περίπτερο στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης, ενώ την ίδια ημέρα η σύζυγος του Τούρκου προξένου στη Θεσσαλονίκη φωτογραφιζόταν στο κτίριο του προξενείου συμβάλλοντας στο κλίμα ελληνοτουρκικής φιλίας.

Τα ξημερώματα της 6ης Σεπτεμβρίου, ωστόσο, άλλαξαν όλα. Μία μικρής έντασης έκρηξη στο τουρκικό προξενείο στη Θεσσαλονίκη από τη βόμβα του Εγγκίν γίνεται αφορμή για οργανωμένο ξεσηκωμό στην Κωνσταντινούπολη. Δεν προλαβαίνουν να περάσουν λίγες ώρες και η εφημερίδα «Ινσταμπούλ Εξπρές» κυκλοφορεί εκτάκτως για να προλάβει τα νέα. «Του πατέρα μας το σπίτι καταστράφηκε», ήταν ο τίτλος προσδίδοντας διαστάσεις που δεν υπήρχαν στο θέμα και δείχνοντας παράλληλα το ρόλο όξυνσης που είχε αναλάβει ο Τύπος της εποχής.

Η εφημερίδα ισχυριζόταν ότι στο σημείο της έκρηξης βρισκόταν το σπίτι όπου μεγάλωσε ο Κεμάλ Ατατούρκ. Τον τίτλο συνόδεψε η μονταρισμένη –κατά πολλούς– φωτογραφία της συζύγου του Τούρκου προξένου στη Θεσσαλονίκη, η οποία μετά το περιστατικό εγκατέλειψε την πόλη.

Η εφημερίδα έγινε σημαία στα χέρια της φοιτητικής οργάνωσης «Η Κύπρος είναι τουρκική», η οποία κάλεσε σε συγκέντρωση στην πλατεία Ταξίμ. Γεγονός είναι ότι στην πλατεία δεν βρέθηκαν μόνο φοιτητές αλλά και χωροφύλακες που είχαν ταξιδέψει στην Κωνσταντινούπολη μαζικά με τρένα με την «προσωπίδα» του διαδηλωτή. Στην πραγματικότητα, σύμφωνα με τους ερευνητές, δεν ήταν παρά υποκινούμενα άτομα του κυβερνώντος Δημοκρατικού Κόμματος και των μυστικών υπηρεσιών που είχαν καταφέρει να παρεισφρήσουν και στη φοιτητική οργάνωση «Η Κύπρος είναι τουρκική». Δεν είναι τυχαίο ότι οι κατα-

Ο πρωτοσέλιδος τίτλος της τουρκικής εφημερίδας (Εβαλαν βόμβα στο σπίτι του πατέρα μας) που πυροδότησε το πογκρόμ κατά των Ελλήνων

Μέσα σε περίπου εννιά ώρες καταστράφηκαν ολοσχερώς 1.004 σπίτια, ενώ άλλα περίπου 2.500 υπέστησαν εκτεταμένες ζημιές

στροφείς είχαν γνώση για το ποια είναι τα μειονοτικά σπίτια και καταστήματα. Το αποτέλεσμα τραγικό για τον Ελληνοισμό της Πόλης. Ανάνθρωπες λεηλασίες ξέσπασαν το απόγευμα της 6ης Σεπτεμβρίου σε ολόκληρη την Κωνσταντινούπολη: Τουλάχιστον 30 Έλληνες δολοφονήθηκαν και εκατοντάδες κακοποιήθηκαν βάνουσα. Σε περίπου 2.000 υπολογίζονται από τους κύκλους της ομογένειας οι βιασμοί, αν και επισήμως καταγγέθηκαν μόνο 200. Μέσα σε περίπου εννιά ώρες καταστράφηκαν ολοσχερώς 1.004 σπίτια, ενώ άλλα περίπου 2.500 υπέστησαν εκτεταμένες ζημιές. Στάχτη έγιναν 4.348 καταστήματα, 27 φαρμακεία, 26 σχολεία, 5 πολιτιστικοί σύλλογοι, οι εγκαταστάσεις τριών εφημερίδων, 12 ξενοδοχεία, 11 κλινικές, 21 εργοστάσια, 110 ζαχαροπλασεία και εστιατόρια, 73

εκκλησίες, ενώ συλήθηκαν πολλοί τάφοι σε δύο κοιμητήρια, όπως και τάφοι των πατριαρχών στη Μονή Βαλουκλή. Δίπλα στα συντρίμια των ελληνικών κτιρίων ανέπαφα παρέμειναν τα τουρκικά σπίτια και καταστήματα. Μαζί με τη «νύχτα των κρυστάλλων» του 1938 κατά των εβραϊκών κοινοτήτων της Γερμανίας από το ναζιστικό κόμμα τα «Σεπτεμβριανά» αποτελούν το πλέον μαζικής κλίμακας πογκρόμ του 20ού αιώνα.

Η δίκη των πρωταίτιων

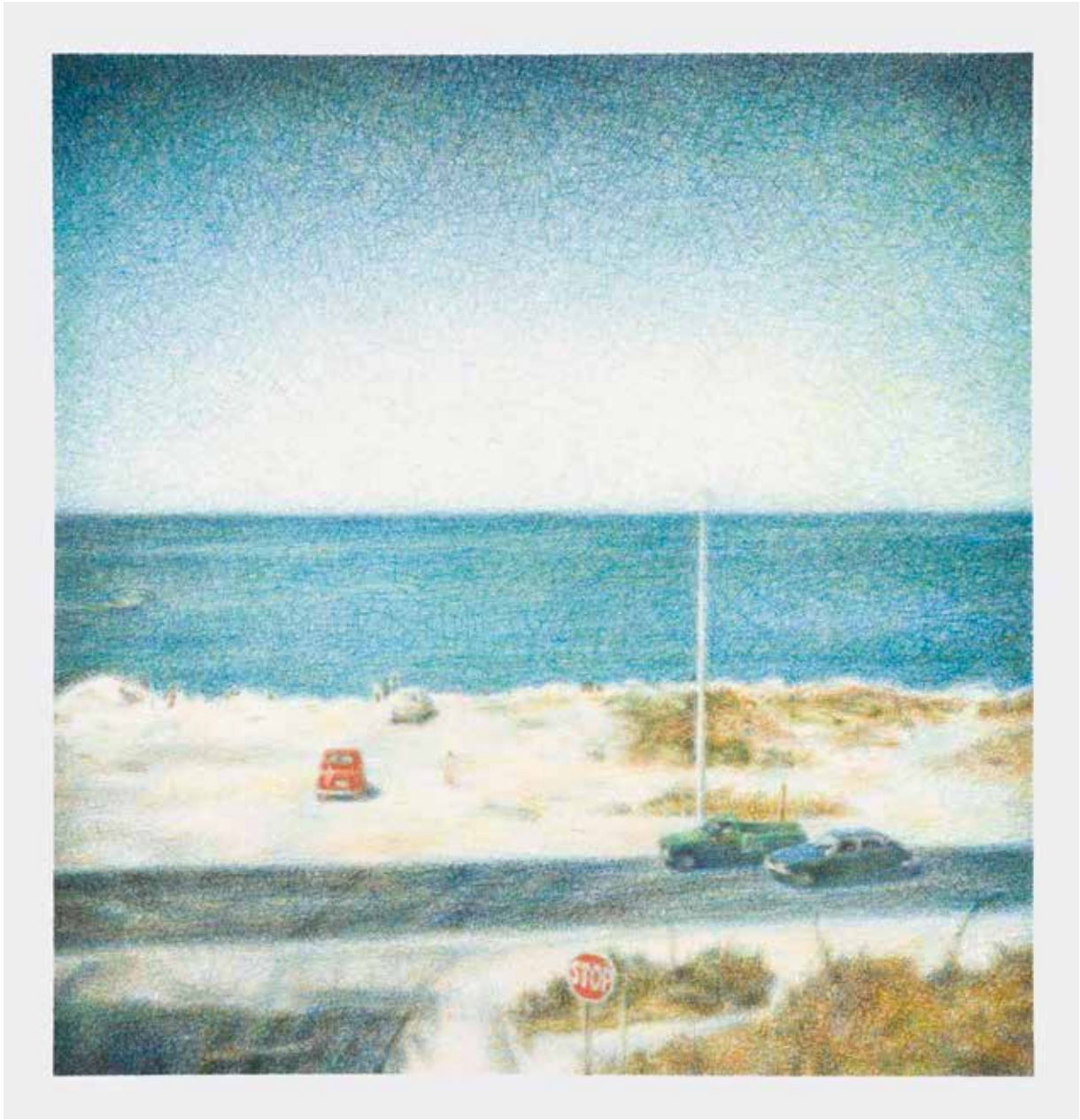
Στις 27 Μαΐου 1960 ομάδα αξιωματικών υπό τον στρατηγό Τζεμάλ Γκιουρσέλ κατέλαβε την εξουσία στην Τουρκία και οδήγησε σε δίκη 592 μέλη και συνεργάτες του Δημοκρατικού Κόμματος.

Πολλοί απ' αυτούς δικάστηκαν σε περισσότερες της μιας δίκες. Μια από τις ση-

μαντικότερες δίκες ήταν αυτή για το πογκρόμ της 6ης – 7ης Σεπτεμβρίου 1955.

Ένοχοι κρίθηκαν μόνο ο ιδρυτής του Δημοκρατικού Κόμματος Αντνάν Μεντερές και ο πρώην υπουργός Εξωτερικών Φατίν Ζορλού, οι οποίοι καταδικάστηκαν σε φυλάκιση 6 ετών. Οι δυο τους απαγονήστηκαν. Όχι όμως για το ρόλο τους στα Σεπτεμβριανά αλλά γιατί παράλληλα καταδικάστηκαν για άλλες υποθέσεις που αφορούσαν σε παραβιάσεις του τουρκικού Συντάγματος.

Οι Τούρκοι πρόξενοι της Θεσσαλονίκης, ο θυρωρός του προξενείου που τοποθέτησε τη βόμβα και ο φοιτητής Οκτάι Εγγκίν που μετέφερε τη βόμβα στη Θεσσαλονίκη, αθώωθηκαν. Ο Εγγκίν αργότερα διορίστηκε γενικός διευθυντής Κρατικής Ασφαλείας και αργότερα νομάρχης στη Νέαπολη της Καππαδοκίας. ☐

Γιάννης Ψυχοπαίδης: Τοπία της Μνήμης - Αυτά που κράτησα

Το Ίδρυμα Βασίλη & Ελίζας Γουλανδρή παρουσιάζει στο Μουσείο του στην Αθήνα ένα αφιέρωμα στον διακεκριμένο καλλιτέχνη Γιάννη Ψυχοπαίδη, με τίτλο «Γιάννης Ψυχοπαίδης: Τοπία της Μνήμης. Αυτά που κράτησα», από τις 20 Μαΐου έως τις 4 Οκτωβρίου 2026.

Η έκθεση χαρτογραφεί την καλλιτεχνική πορεία του Γιάννη Ψυχοπαίδη από το 1962 έως σήμερα, μέσα από 70 έργα. Ιδιαίτερη σημασία συνιστά το γεγονός ότι πρόκειται για έργα τα οποία ο ίδιος ο καλλιτέχνης επέλεξε να κρατήσει για την ιδιωτική του συλλογή και προσφέρουν μια σπάνια, εσωτερική ματιά στο έργο και τις επιλογές του.

Ο Γιάννης Ψυχοπαίδης έκανε την εμφάνισή του στο εικαστικό προσκήνιο μέσα στο κλίμα φιλελευθερισμού της δεκαετίας του 1960, ως εξέχον μέλος της Ομάδας Τέχνης Α, της ομάδας των Νέων Ελλήνων Ρεαλιστών, καθώς και του Κέντρου Εικαστικών Τεχνών. Ήδη από το ξεκίνημα της πορείας του, τα έργα του αποτελούν απτά δείγματα μιας νεοπα-

στατικής στροφής που γινόταν αισθητή σε παγκόσμια κλίμακα και αναπόφευκτα είχε φτάσει και στην Ελλάδα. Η γονιμότητα και η παραγωγικότητά του στον νεοπαγή νεορεαλιστικό χώρο οφείλεται, εν μέρει ίσως, στη σύζευξη δυο κόσμων: της ελληνοπρεπούς και της δυτικότροπης εικαστικής παιδείας. Ένα σταυροδρόμι δυο κόσμων που, χωρίς να συγχέονται, του επέτρεψαν γόνιμες διαδραστικές καλλιτεχνικές ανταλλαγές, ενισχύοντάς τον να σταθεί ενάντια σε φαινόμενα του βίαιου εκβιομηχανισμού και της χωρίς μέτρο κατανάλωσης.

Η έκθεση παρουσιάζεται σε 20 κεφάλαια, τα οποία έχουν διαμορφωθεί σύμφωνα με τις αφηγήσεις και τις επεξηγήσεις του ίδιου του καλλιτέχνη. Ενδεικτικά, ξεκινώντας με μια σειρά έργων του 1962 τα οποία αποτελούν και την αφετηρία της ουσιαστικής πορείας του Γιάννη Ψυχοπαίδη, ακολουθούν έργα του 1967 που αποτυπώνουν το κλίμα της έντονης πολιτικής και κοινωνικής αναταραχής της εποχής.

Το «Μάθημα Ανατομίας» ξετυλίγει την

έντονη σχέση του καλλιτέχνη με την ανατομία που ξεκινά από τα φοιτητικά του χρόνια. Η σχέση αυτή αντανakλάται επίσης στην ενότητα της έκθεσης όπου τα πρόσωπα μοιάζουν να κουβαλούν τραύματα που δεν είναι απαραίτητα ορατά – ακόμα και τα γυμνά μοντέλα, που εκ πρώτης όψεως παραπέμπουν σε μια ερωτική παρουσία, αποδίδονται ως σώματα εύθραυστα και σχεδόν τραυματισμένα. Η σειρά «Το γράμμα που δεν έφτασε», στην οποία αναμειγνύονται διαφορετικά στοιχεία καθημερινότητας και προσωπικών αναφορών, έχει δημιουργηθεί με τη χρήση ετερόκλητων υλικών. Η «Νύχτα στις Βρυξέλλες», μια σειρά έργων που δημιούργησε ο καλλιτέχνης μετά την εγκατάστασή του στις Βρυξέλλες το 1986, εστιάζει στην αλληλεπίδραση ανάμεσα στον εσωτερικό και τον εξωτερικό χώρο, το προσωπικό δωμάτιο και την εικόνα της πόλης έξω από τα παράθυρα, ενώ ο κύκλος έργων του 1999 «Αναφορά στον Γογα» είναι μια καταγγελία κατά του πολέμου, που συνδέει τις τραυματικές εικόνες του παρελθό-

ντος με τα σύγχρονα γεγονότα.

Ο «Χρησμός», από τα πλέον εμβληματικά έργα του δημιουργού, ξεχωρίζει για τη σύνθετη και πολυεπίπεδη μορφή του με μια εξαιρετικά ευρεία θεματική η οποία καλύπτει τον σύγχρονο και τον αρχαίο πολιτισμό, ενώ οι αναφορές στην κλασική αρχαιότητα είναι εμφανείς και στη σειρά έργων που αντλούν την έμπνευσή τους από τις μεγάλες πυρκαγιές του 2007 στην Αρχαία Ολυμπία και εξερευνούν τη σχέση ανάμεσα στο ζωντανό παρόν και σε έναν κλασικό κόσμο που λειτουργεί ως σημείο αναφοράς. Την επιμέλεια της έκθεσης υπογράφει ο Κυριάκος Κουτσομάλλης, Γενικός Διευθυντής του Ιδρύματος Β&Ε Γουλανδρή.

Info

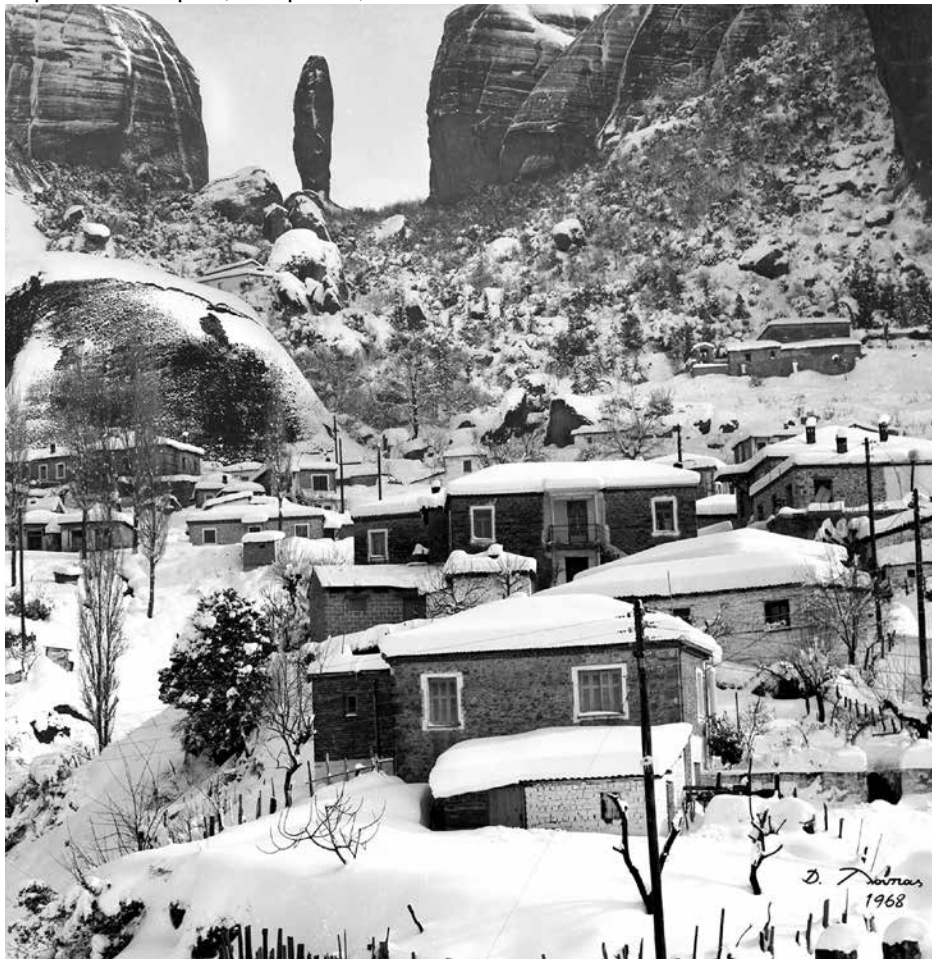
Μουσείο Ιδρύματος Βασίλη και Ελίζας Γουλανδρή
Ερατοσθένους 13 Παγκράτι
Διάρκεια έκθεσης έως 4 Οκτωβρίου 2026

Στις 11 Σεπτεμβρίου 2001, οι τρομοκρατικές επιθέσεις στο Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου άλλαξαν τον κόσμο. Ο φωτορεπόρτερ της Frankfurter Allgemeine Zeite, Χέλμουτ Φρίκε, βρισκόταν τυχαία στο Μανχάταν όταν οι Δίδυμοι Πύργοι δέχθηκαν επίθεση και κατέρρευσαν, βιώνοντας έτσι και καταγράφοντας ένα από τα πιο καθοριστικά γεγονότα της σύγχρονης ιστορίας. Για δέκα ημέρες φωτογράφιζε, χρησιμοποιώντας, μεταξύ άλλων, μια αναλογική Leica M6, αποτυπώνοντας τον τρόμο, την τραγωδία, την εξάντληση, την αλληλεγγύη. Είκοσι πέντε χρόνια μετά τις επιθέσεις, ο Φρίκε δημοσιεύει για πρώτη φορά το φωτογραφικό του αρχείο από την 11η Σεπτεμβρίου, αποκλειστικά στην έκθεση «9/11 – Under Attack» στη Φρανκφούρτη. Οι εντυπωσιακές ασπρόμαυρες εικόνες, μαζί με μια επιλογή έγχρωμων φωτογραφιών δρόμου, αποτυπώνουν τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου με μια άμεση, διαισθητική προοπτική και χαρακτηριστικό αναλογικό ντοκιμαντερίστικο ύφος. □

Χειμώνας στο Καστράκι (Μετέωρα 1968)

Χειμώνας στη Βενετία (Ιταλία 1953)

Πρωινό στη Βενετία (Ιταλία 1956)

Στον δρόμο προς τον Πύργο του Άιφελ (Γαλλία 1953)

Τάκης Τλούπας Μία άλλη Ευρώπη

Γκαλερί Ελληνοαμερικανικής Ένωσης

Ένα ευρωπαϊκό οδοιπορικό μέσα από τον φακό του σπουδαίου Θεσσαλού φωτογράφου Τάκη Τλούπα. Ο φωτογράφος, στρέφει αυτή τη φορά το βλέμμα του και πέρα από τα ελληνικά σύνορα και καταγράφει πόλεις, τοπία, ανθρώπους και στιγμές με

ξεχωριστή ειλικρίνεια και ρομαντισμό. Η έκθεση «Μία άλλη Ευρώπη - Τάκης Τλούπας», είναι αφιερωμένη σε μια λιγότερο γνωστή αλλά εξαιρετικά γοητευτική πτυχή του έργου του και παρουσιάζει φωτογραφίες από τα ευρωπαϊκά ταξίδια του κατά τις δεκαετίες του 1950 και του 1960 -πολλές από αυ-

τές για πρώτη φορά στο κοινό. Η φωτογράφος και κόρη του Βάνια Τλούπα που επιμελείται την έκθεση, σημειώνει χαρακτηριστικά: «Αυτή η έκθεση γεννήθηκε από την ανάγκη μου να μοιραστώ μαζί σας μια άλλη, πιο προσωπική και ανήσυχη πλευρά του. Τον άνθρωπο πίσω από την κάμερα, τον αιώνιο ταξι-

δευτή».

Ξεκινώντας το 1953 με τη θρυλική Vespa του, και αργότερα με το χαρακτηριστικό Citroën 2CV, ο Τλούπας διέσχισε την Ιταλία, τη Γαλλία, την Αυστρία και τη Γερμανία. Οι εικόνες του δεν λειτουργούν απλώς ως ταξιδιωτικά τεκμήρια αλλά ως αποτυπώσεις ενός

Χειμώνας στο Παρίσι (Γαλλία 1955)

βλέμματος που αναζητούσε σε κάθε τόπο την κοινή ανθρώπινη εμπειρία. Στις γκαλερί της Ελληνοαμερικανικής Ένωσης μαζί με τις φωτογραφίες του παρουσιάζονται προσωπικά αντικείμενα, αρχειακό υλικό και η χαρακτηριστική Vespa του. Επίσης, θα προβληθούν αποσπάσματα του ντοκιμαντέρ της

Καλλιόπης Λεγάκη «Το φωτογραφείο του μπαμπά μου». Ο Τάκης Τλούπας αφιέρωσε τη ζωή του στη φωτογραφία και στην καταγραφή της Ελλάδας που άλλαζε. Για περισσότερες από πέντε δεκαετίες κατέγραψε τοπία, ανθρώπους και καθημερινές ιστορίες, δημιουργώντας ένα πολύτι-

μο φωτογραφικό αρχείο ιστορικής και καλλιτεχνικής αξίας. Το 1994 τιμήθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού για τη συνολική προσφορά του. Μέχρι τον θάνατό του, το 2003, παρέμεινε ενεργός στη φωτογραφία.

Γκαλερί Ελληνοαμερικανικής Ένωσης Μασσαλίας 22, Αθήνα Εγκαίνια:

Παρασκευή 2 Οκτωβρίου, 19:00

Ώρες λειτουργίας:

Δευτέρα – Παρασκευή: 12:00 – 20:00

Σάββατο: 10:00 – 14:00

Είσοδος ελεύθερη ☒

ΕΡΧΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 25 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Η ΣΥΝΑΡΠΑΣΤΙΚΗ
ΕΜΠΕΙΡΙΑ

ΙΟΥΛΙΟΣ ΒΕΡΝ

200

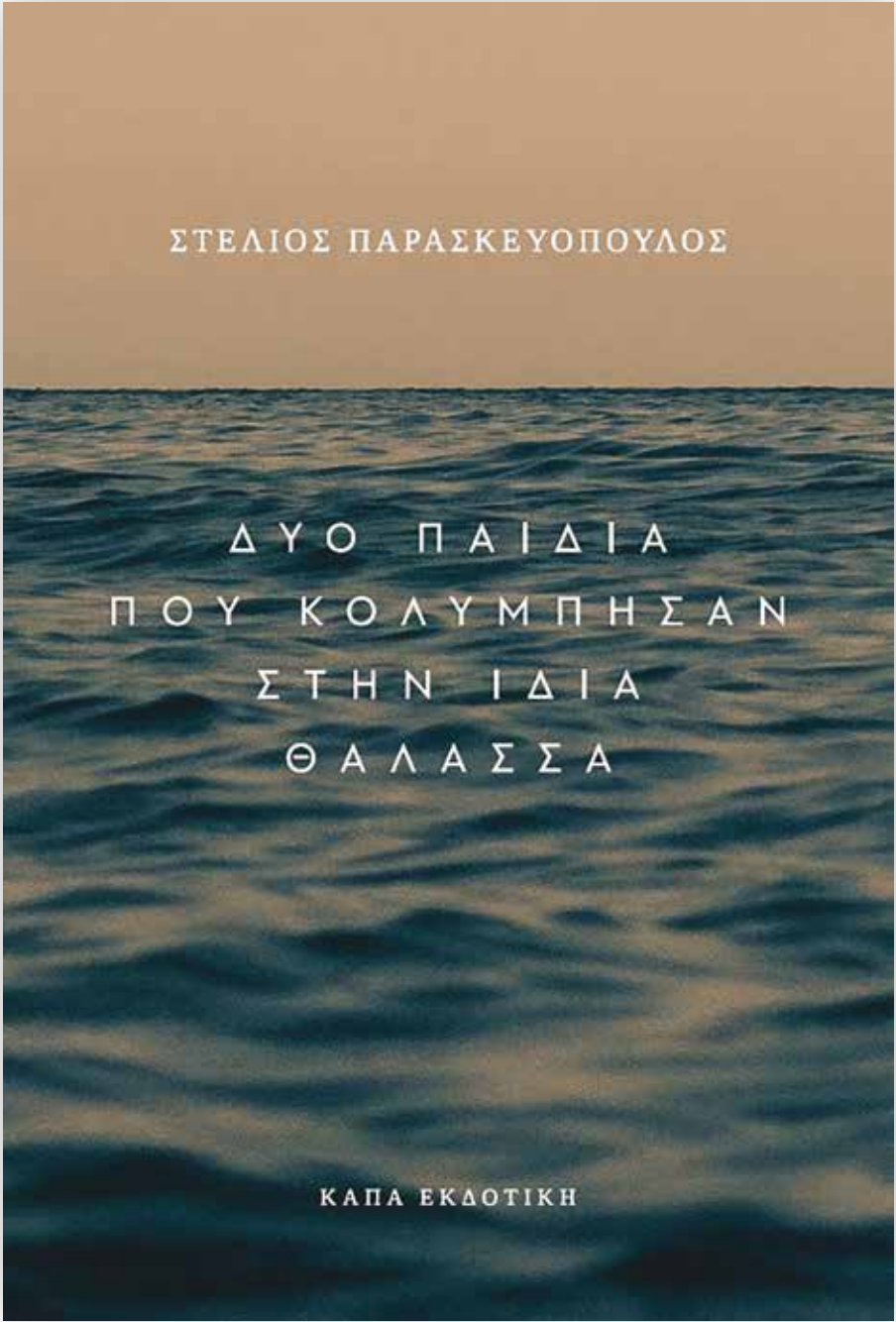
AN IMMERSIVE JOURNEY

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ
ΚΕΝΤΡΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

more.com

ΚΑΠΠΑ ΕΚΔΟΤΙΚΗ

ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΥΟ ΠΑΙΔΙΑ ΠΟΥ ΚΟΛΥΜΠΗΣΑΝ

ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ

Ένα μυθιστόρημα ύμνος στην φιλία

Μια τοιχογραφία διαφόρων εποχών, μέσα από το μακρύ ταξίδι μιας αρχοντικής οικογένειας: Κωνσταντινούπολη – Αθήνα, οι δύο μεγάλοι σταθμοί της. Η αφετηρία και ο τερματισμός. Κάθε σταθμός με τα δικά του διλλήματα, τις διαφορετικές του ανάγκες. Με το σκηνικό, στο μήκος του μακρόχρονου ταξιδιού, να εναλλάσσεται διαρκώς: Αρχοντιά, ξεπεσμός, διώξεις, ξενιτειά, δυστυχία, πλούτος, πτώχευση, μοναχικότητα. Εναλλαγές στα μικρά και τα μεγάλα μεγέθη της ζωής. Χρόνια γεμάτα τότε με πίκρες, και τότε με χαρές. Από την Κωνσταντινούπολη του κοσμοπολιτισμού στην Αθήνα της ανέγνωρης αναζήτησης. Από την ένδεια του Μεσοπολέμου στην οικονομική ανόρθωση της Μεταπολεμικής εποχής. Από τις προσφυγικές κατοικίες στην ανοικοδόμηση των διαμερισμάτων της αντιπαροχής -στους νεωτερισμούς του αστικού τρόπου ζωής. Ένας αιώνας δρόμος ήταν το μακρύ ταξίδι της οικογένειας, από το 1922 μέχρι το σήμερα. Τεράστιος, και ταυτόχρονα ελάχιστος. Μόλις δυο – τρία γυρίσματα των εποχών...

Σ' αυτήν, εν τέλει, την ελάχιστη απόσταση των χρόνων και των εποχών, κάπου στα μισά της αιωνόβιας διαδρομής, στη δεκαετία του '70, δύο έφηβοι ψάχνουν να βρουν το δικό τους μονοπάτι μέσα από έναν νέο κόσμο που προβάλλει. Η

Στέλιος Παρασκευόπουλος
Δημοσιογράφος, Συγγραφέας

νεολαία της Αθήνας έχει ήδη σπάσει όλα τα παλιά δεσμά και ορμάει ασυγκράτητη στον αμερικάνικο τρόπο ζωής. Μακριά μαλλιά, τζιν παντελόνια, Coca – Cola, ροκ μουσική, αλκοόλ, σεξ, Marlboro τσιγάρα και μαριχουάνα, είναι τα μοντέρνα προϊόντα που παράγουν τα νεόκτιστα εργοστάσια της προηγμένης εποχής. Ο θεόφιλος –γόνος της πάλαι ποτέ αρχοντικής οικογένειας της Κωνσταντινούπολης, και ο Νώντας –παιδί λαϊκής περιοχής του Πειραιά, ενώνουν τις ηλιόλουστες μοναξιές τους και ζουν την συναρπαστική εφηβεία τους. Διψούν τον καιρό τους. Στο ένα και μοναδικό καλοκαίρι τους, κολυμπούν στην ίδια θάλασσα. Ζουν μαζί σ' ένα νησί τα κεκριμπαρένια μεσημέρια, τα πορφυρά ηλιοβασιλέματα, τις αστροφώτιστες νύχτες. Ονειρεύονται και μεθούν στα όνειρά τους. Και συζητούν ατέλειωτες ώρες τους πόθους τους... Όσπου, εκεί που τραγουδούσαν τα πουλιά, εκεί που γελούσαν οι πέτρες και τα νερά, ήρθε το αναπάντεχο. Ο θάνατος. Χρειάστηκε να 'ρθει το σήμερα, να περάσει από τότε μισός αιώνας βασιανιστικής συγκατοίκησης -της σκληρής πραγματικότητας και της θλιβερής απώλειας, για να απαντηθεί επαρκώς το ερώτημα, εάν ο θάνατος είναι το τέλος ή η αρχή μιας αληθινής φιλίας –ο οριστικός χωρισμός ή η αιωνιότητα των αναμνήσεων. □

ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

Δύο παιδιά που κολύμπησαν στην ίδια θάλασσα

Σημείωμα του συγγραφέα

Ήταν το δέκατο βιβλίο μου, το πιο αγαπημένο μου απ' όλα τα προηγούμενα συγγραφικά έργα μου. Κι αυτό, γιατί ήταν βγαλμένο καθ' ολοκληρία μέσα από την ψυχή μου. Γραμμένο με πολύ στεναχώρια και με πολλά δάκρυα. Ήταν αυτό το βιβλίο ο ίδιος μου ο εαυτός. Αφορούσε το προσφυγικό ταξίδι της οικογένειάς μου από την Κωνσταντινούπολη στην Αθήνα, όπου, στον πυρήνα της μυθιστορηματικής οικογενειακής αφήγησης, τοποθετήθηκε και πήρε πρωταγωνιστικό ρόλο ένας συμμαθητής και φίλος μου στα χρόνια του Γυμνασίου, ο Νώντας Κουβαράς. Αυτό το παιδί, αυτός ο φίλος της εφηβείας μου, σκοτώθηκε σε τροχαίο δυστύχημα. Ήταν Δεκέμβριος του 1973. Ήταν μόλις 16 ετών. Το χτύπημα για μένα ήταν μεγάλο. Μου άφησε ανεπούλωτο ψυχικό τραύμα, το οποίο με συνόδευσε σε ολόκληρη τη ζωή μου. Δεν ήταν και λίγο πράγμα, τη μια ημέρα να έβλεπες και να μίλαγες με τον φίλο σου, και την επομένη να τον κοιτάγες νεκρό μέσα σ' ένα φέρετρο, με συμπαραλιασμένο το κεφάλι του, από τις βαριές ρόδες του φορτηγού που στο δυστύχημα είχαν περάσει πάνω από το σώμα του. Όταν τον αντίκρισα νεκρό ήταν κάτι που δεν το πίστευαν τα μάτια μου και δεν χώραγε στην ψυχή μου. Το σοκ ήταν μεγάλο και αξεπέραστο. Ήταν ο πρώτος θάνατος (και τόσο τραγικός) με τον οποίο είχε συναντηθεί η ζωή μου. Ζωή ακόμη άγουρη ή, που από τότε άρχισε να διαμορφωνόταν. Κι εγώ τότε, έφηβος ήμουν, 16 ετών. Γιατί αυτή η απώλεια με πλήγωσε ψυχικά τόσο πολύ; Γιατί ήταν ο πρώτος μου φίλος που έδωσε νόημα στη ζωή και φωτιά στην καρδιά μου, κι εγώ στη δική του. Και είμασταν δυο παιδιά, που για διαφορετικούς λόγους ο καθένας μας, είμασταν κλεισμένοι στον εαυτό μας. Αποφεύγαμε από φοβίες τους συμμαθητές μας και τον κόσμο γενικότερα, βρισκόμενοι αμπαρωμένοι στα σπίτια μας -με τη μόνη παρέα να ήταν αυτή των γονιών μας. Με τη γνωριμία μας ο ένας έδωσε θάρρος στον άλλον κι έτσι καταφέραμε και βγήκαμε από το καβούκι μας, ξεπερνώντας όλες τις φοβίες μας. Βγήκαμε στη ζωή κι αρχίσαμε να χαιρόμαστε όσα επέβαλε η εφηβεία μας -που μέχρι πριν από την φιλία μας ήταν ανέγνωρα και για τους δυο μας. Ο ένας είχε σώσει τον άλλον, ο ένας είχε δώσει ζωή στον άλλον, κι έτσι δημιουργήθηκε

μια ζεστή φιλία -που η απώλειά της δεν μπορούσε να μην αφήνει μια βαθιά και αγιάτρευτη πληγή...

Αυτό το παιδί, αυτόν τον φίλο, δεν τον ξέχασα ποτέ. Όταν έγινα δημοσιογράφος έδωσα μια υπόσχεση στον εαυτό μου, στη μνήμη του Νώντα να έγραφα κάποια στιγμή ένα βιβλίο. Ήταν κάτι σαν προσωπικό μου τάμα. Πενήντα χρόνια μετά, το 2023, κάθισα κι έγραψα το βιβλίο, εκπληρώνοντας την υπόσχεσή μου. Κάθε λέξη και κάθε σελίδα που έγραφα ήταν ένα αναμμένο κεράκι στη μνήμη του. Ήταν ακόμη το «Δυο παιδιά που κολύμπησαν στην ίδια θάλασσα» ένα είδος λογοτεχνικού μνημόσυνου -ας είχε περάσει μισός αιώνας από τότε που είχε χάσει τη ζωή του. Κι όταν έγραφα το βιβλίο, ας είχαν περάσει πενήντα χρόνια, ήμουν διαρκώς βουρκωμένος. Η μνήμη δεν είχε ξεθωριάσει, τα στενάχωρα χρώματά της ήταν ακόμη ζωντανά μέσα μου. Και με τις λέξεις που έγραφα είχα την αίσθηση ότι τον επανάφερα στη ζωή...

Το βιβλίο εκδόθηκε τον Ιούλιο του 2026. Μόλις το παρέλαβα από τον εκδοτικό οίκο (‘‘Κάπα Εκδοτική’’), την επόμενη κιόλας ημέρα πήγα στα Καμίνια του Πειραιά. Δεν πήγα με άδεια τα χέρια, κρατούσα το βιβλίο. Τα Καμίνια ήταν η περιοχή που έμενε ο Νώντας, το μέρος όπου σεργιανίζαμε μαζί στις καφετέριες και τα ουζερί του. Περιπάτησα με ανά χείρας το βιβλίο όλους τους δρόμους που είχα βαδίσει με τον φίλο μου, κάπου δυο ώρες -και ήταν σαν να είχα πάλι συναντηθεί

Ενημερωτικά sites και εφημερίδες για το βιβλίο «Δυο παιδιά που κολύμπησαν στην ίδια θάλασσα»

μαζί του και να ξαναζούσαμε την εφηβεία μας. Ήταν σε αυτό το σεργιάνι σαν να τον είχα δίπλα μου. Επίσης, μόλις εκδόθηκε το βιβλίο, έψαξα να έβρισκα τον αδελφό του Νώντα, τον Σπύρο. Να συναντιόμουν μαζί του προκειμένου να του έδινα το βιβλίο το οποίο ήταν αφιερωμένο, όπως ήταν αποτυπωμένο στις πρώτες του σελίδες, στη μνήμη του αδελφού του. Η συνάντησή μας θα ήταν μια συγκινητική στιγμή και για τους δυο μας. Έφτασα μέχρι το ίλιον για να τον έβρισκα. Τελικά, από τις διάφορες αναζητήσεις, έμαθα ότι ο Σπύρος είχε πεθάνει αλκοολικός πριν από δέκα χρόνια, στην ηλικία των 56 ετών. Στεναχωρήθηκα αφάνταστα... Το βιβλίο έτυχε θερμής υποδοχής από γνωστά ενημερωτικά sites και τις εφημε-

ρίδες ‘‘Real News’’ και ‘‘Ελεύθερος Τύπος’’. Την ολοσέλιδη βιβλιοπαρουσίαση / κριτική στον ‘‘Ελεύθερο Τύπο’’, έκανε η βιβλιοκριτικός Γιούλη Τσάκαλου, στο φύλλο της 1ης Αυγούστου 2026. Το κείμενο / κριτική είχε τον τίτλο, ‘‘Μια ελεγεία για τη φιλία’’. Όταν διάβασα το κείμενο / κριτική, βούρκωσα μονομιάς. Η Τσάκαλου, μέσα από τις σελίδες του βιβλίου, είχε διαβάσει τον εαυτό και την ψυχή μου όσο κανείς άλλος. Λες και είχαμε συναντηθεί λίγο πριν γράψει, και της είχα εκμυστηρευτεί τα εσωψυχά μου. Με απέδωσε στο εκατό τοις εκατό. Σημειωτέο, πέραν από τρεις τέσσερις τηλεφωνικές επικοινωνίες μας, τη Γιούλη Τσάκαλου δεν την ξέρω καθόλου, και δεν έχω συναντηθεί ούτε μια φορά μαζί της. Το συγκλονιστικό για εμένα κείμενό της στην επόμενη σελίδα.

«Μια ελεγεία για τη φιλία»

«Το χέρι μου έτρεμε, καθώς γύριζα τις τελευταίες σελίδες αυτού του βιβλίου. Γιατί μερικές φορές η λογοτεχνία σταματά να είναι απλή επινόηση, μελάνι πάνω σε λευκό χαρτί και γίνεται αληθινό αίμα, δάκρυ και ένας βουβός θρήνος που ψάχνει διέξοδο για μισό αιώνα.

»Ο καταξιωμένος δημοσιογράφος, Στέλιος Παρασκευόπουλος, με το μυθιστόρημά του «Δύο παιδιά που κολύμπησαν στην ίδια θάλασσα», δεν έγραψε απλώς ένα βιβλίο· κατέθεσε την ίδια του την ψυχή, στήνοντας ένα ιερό, λογοτεχνικό μνημόσυνο για τον πιο ακριβό φίλο των εφηβικών του χρόνων.

»Με την πρώτη ματιά, ο συγγραφέας μάς παρασύρει σε μια μεγάλη, ιστορική τοιχογραφία. Παρακολουθούμε το μακρύ ταξίδι μιας αρχοντικής οικογένειας Πολιτών, με αφετηρία την κοσμοπολίτικη αλλά πληγωμένη Κωνσταντινούπολη του 1922 και τελικό σταθμό την Αθήνα του σήμερα. Ένας αιώνας γεμάτος αντιθέσεις περνά μπροστά από τα μάτια μας: η αρχοντιά και ο απότομος ξεπεσμός, οι διώξεις, η ένδεια του Μεσοπολέμου, η μεταπολεμική προσπάθεια για ανόρθωση. Εικόνες μιας Ελλάδας που αλληλάζει πρόσωπο, από τις λασπωμένες προσφυγικές γειτονιές μέχρι το μπετόν της αντιπαροχής και τον ερχομό του σύγχρονου αστικού τρόπου ζωής.

«Διψούν για ζωή»

»Όμως, αυτή η ιστορική διαδρομή είναι απλώς το κάδρο. Το πραγματικό φως του βιβλίου κρύβεται κάπου στα μισά του δρόμου, στη δεκαετία του '70. Εκεί συναντάμε δύο εφήβους που διψούν για ζωή. Από τη μία ο Θεόφιλος, κουβαλώντας την αύρα της χαμένης αρχοντίας της Πόλης, και από την άλλη ο Νώντας, ένα αυθεντικό, λαϊκό παιδί από τις γειτονιές του Πειραιά. Οι δύο τους ενώνονται σε μια εποχή γεμάτη ηλεκτρισμό, τότε που η νεολαία σπάει τα δεσμά του παλιού κόσμου και ορμάει με πάθος στα τζιν παντελόνια, στη ροκ μουσική, στα τσιγάρα Marlboro και στις μεγάλες προσδοκίες.

»Οι δύο φίλοι μοιράζονται τις ``ηλιόθουστες μοναξιές`` τους και χτίζουν όνειρα που μοιάζουν ακλόνητα. Θέλουν και οι δύο να περάσουν στην Ιατρική Σχολή, να γίνουν γιατροί, να γιατρέψουν τον κόσμο. Μαζί θα ζήσουν την εξέγερση του Πολυτεχνείου, μαζί θα αναπνεύσουν τον αέρα της ελευθερίας, μαζί θα γυρίσουν τα μπαράκια της Αθήνας, μεθώντας με ιδέες και νεανική ορμή. Και μετά, έρχεται εκείνο το ένα, το μοναδικό καλοκαίρι σε ένα ελληνικό νησί. Μια περίοδος γεμάτη κεκριμπαρένια μεσημέρια, πορφυρά ηλιοβασιλέματα και ατέλειωτες συζητήσεις κάτω από τα άστρα. Κοιμούνται στην ίδια θάλασσα και νιώθουν ανίκητοι.

ΣΑΒΒΑΤΟ 1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2026

Ελεύθερος Τύπος

TEXNES

31

«ΔΥΟ ΠΑΙΔΙΑ ΠΟΥ ΚΟΛΥΜΠΗΣΑΝ ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ»

Μια ελεγεία για τη φιλία

Ο Στέλιος Παρασκευόπουλος με το μυθιστόρημά του στήνει ένα λογοτεχνικό μνημόσυνο για τον πιο ακριβό φίλο της εφηβείας του

Το χέρι μου έτρεμε, καθώς γύριζα τις τελευταίες σελίδες αυτού του βιβλίου. Γιατί μερικές φορές η λογοτεχνία σταματά να είναι απλή επινόηση, μελάνι πάνω σε λευκό χαρτί και γίνεται αληθινό αίμα, δάκρυ και ένας βουβός θρήνος που ψάχνει διέξοδο για μισό αιώνα. Ο καταξιωμένος δημοσιογράφος, Στέλιος Παρασκευόπουλος, με το μυθιστόρημά του «Δύο παιδιά που κολύμπησαν στην ίδια θάλασσα», δεν έγραψε απλώς ένα βιβλίο· κατέθεσε την ίδια του την ψυχή, στήνοντας ένα ιερό, λογοτεχνικό μνημόσυνο για τον πιο ακριβό φίλο των εφηβικών του χρόνων.

Με την πρώτη ματιά, ο συγγραφέας μάς παρασύρει σε μια μεγάλη, ιστορική τοιχογραφία. Παρακολουθούμε το μακρύ ταξίδι μιας αρχοντικής οικογένειας Πολιτών, με αφετηρία την κοσμοπολίτικη αλλά πληγωμένη Κωνσταντινούπολη του 1922 και τελικό σταθμό την Αθήνα του σήμερα. Ένας αιώνας γεμάτος αντιθέσεις περνά μπροστά από τα μάτια μας: η αρχοντιά και ο απότομος ξεπεσμός, οι διώξεις, η ένδεια του Μεσοπολέμου, η μεταπολεμική προσπάθεια για ανόρθωση. Εικόνες μιας Ελλάδας που αλληλάζει πρόσωπο, από τις λασπωμένες προσφυγικές γειτονιές μέχρι το μπετόν της αντιπαροχής και τον ερχομό του σύγχρονου αστικού τρόπου ζωής.

Το κάδρο

Όμως, αυτή η ιστορική διαδρομή είναι απλώς το κάδρο. Το πραγματικό φως του βιβλίου κρύβεται κάπου στα μισά του δρόμου, στη δεκαετία του '70. Εκεί συναντάμε δύο εφήβους που διψούν για ζωή. Από τη

ΓΙΟΥΛΗ ΤΣΑΚΑΛΟΥ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΗ

Μια ο Θεόφιλος, κουβαλώντας την αύρα της χαμένης αρχοντίας της Πόλης, και από την άλλη ο Νώντας, ένα αυθεντικό, λαϊκό παιδί από τις γειτονιές του Πειραιά. Οι δύο τους ενώνονται σε μια εποχή γεμάτη ηλεκτρισμό, τότε που η νεολαία σπάει τα δεσμά του παλιού κόσμου και ορμάει με πάθος στα τζιν παντελόνια, στη ροκ μουσική, στα τσιγάρα Marlboro και στις μεγάλες προσδοκίες.

Οι δύο φίλοι μοιράζονται τις «ηλιόθουστες μοναξιές», τους και περνούν όλην την κομμοσπολίτικη Ελλάδα, από την Κωνσταντινούπολη του 1922 και τελικό σταθμό την Αθήνα του σήμερα. Ένας αιώνας γεμάτος αντιθέσεις περνά μπροστά από τα μάτια μας: η αρχοντιά και ο απότομος ξεπεσμός, οι διώξεις, η ένδεια του Μεσοπολέμου, η μεταπολεμική προσπάθεια για ανόρθωση. Εικόνες μιας Ελλάδας που αλληλάζει πρόσωπο, από τις λασπωμένες προσφυγικές γειτονιές μέχρι το μπετόν της αντιπαροχής και τον ερχομό του σύγχρονου αστικού τρόπου ζωής.

Η ελεγεία

Η ελεγεία είναι μέλους, γεμάτη λυρισμό, αρώματα μιας Αθήνας που κάποτε και τη μοναδική ατμόσφαιρα της εφηβείας. Οι χαρακτήρες είναι τόσο ανθρώπινοι, που πιάνεις τον εαυτό σου να θέλεις να τους προσδοκώσεις για το κακό που έρχεται, να φωνάζεις μαζί τους στο Πολυτεχνείο, να τους κρατάς συντροφιά στα μπαράκια.

Το «Δύο παιδιά που κολύμπησαν στην ίδια θάλασσα» δίνει μια ξεκάθαρη απάντηση στο ερώτημα αν ο θάνατος είναι το τέλος ή η αρχή μιας ελληνικής φιλίας. Ο Στέλιος Παρασκευόπουλος μας αποδεικνύει ότι η αιωνιότητα των αναμνήσεων είναι πιο δυνατή από την απώλεια, αρκεί να υπάρχει η μνήμη για να την κρατά ζωντανή.

Μην αφήσετε αυτό το βιβλίο να περάσει αθόρυβα από τα χέρια σας. Είναι μια συγκλονιστική κατάθεση ψυχής, ένα μάθημα για το τι σημαίνει να αγαπάς και να θυμάσαι. Κλείνοντας το οπισθόφυλλο, το μόνο που θέλεις είναι να πάρεις τηλέφωνο τον δικό σου κολλητό φίλο από τα παλιά. Γιατί η ζωή είναι τελικά μια ελάχιστη απόσταση, μόλις δυο-τρία γυρίσματα των επώνων και το μόνο που μένει στο τέλος είναι οι θάλασσες που κολύμπησαμε μαζί. Στέλιο Παρασκευόπουλε, σε ευχαριστούμε για την αλήθεια σου. ■

INFO

«Δύο παιδιά που κολύμπησαν στην ίδια θάλασσα».

Στέλιος Παρασκευόπουλος,

Κάπα Εκδοτική

Ο συγγραφέας αποδεικνύει ότι η αιωνιότητα των αναμνήσεων είναι πιο δυνατή από την απώλεια

«Ακρωτηριασμένη νιότη»

»Όπου η μοίρα γκρέμισε το όνειρο με έναν τρόπο βίαιο, σχεδόν παράλογο. Ο θάνατος έστησε καρτέρι στους δρόμους της Αθήνας, ένα απλό απόγευμα, στον γυρισμό από τη δουλειά. Η σύγκρουση εκείνου του δίτροχου με ένα βαρύ φορτηγό έγραψε τον πιο τραγικό επίλογο στην άσφαλητο. Όλα έσβησαν ακαριαία. Ο Νώντας πέρασε στην αιωνιότητα και ο Θεόφιλος, ο ίδιος ο συγγραφέας, έμεινε πίσω να μετράει τις πληγές μιας ακρωτηριασμένης νιότης. Το όνειρο της Ιατρικής χάθηκε μέσα στη σκόνη του δρόμου, η ζωή τράβηξε τον δικό της μοναχικό δρόμο προς τη δημοσιογραφία, όμως η ψυχή δεν ξέχασε ποτέ. Αυτό το χτύπημα δεν ξεπεράστηκε· έγινε η ισόβια σκιά του.

«Συγκλονιστικός ακατέργαστος θρήνος»

»Η γραφή του Παρασκευόπουλου σε αυτό το σημείο ξεπερνά τα όρια της απλής αφήγησης. Είναι ένας συγκλονιστικός, ακατέργαστος θρήνος. Νιώθεις το σφίξιμο στο στομάχι, ακούς τη

σιωπή που αφήνει πίσω της η απώλεια. Χρειάστηκε να περάσει μισός αιώνας βασιανιστικής συγκατοίκησης με τη σκληρή πραγματικότητα και τις αναμνήσεις, για να βρει ο συγγραφέας τη δύναμη να αποτυπώσει αυτόν τον πόνο στο χαρτί.

»Το μεγαλείο του βιβλίου έγκειται στο γεγονός ότι μετατρέπει ένα βαθιά προσωπικό τραύμα σε μια πανανθρώπινη ελεγεία για τη φιλία. Ο συγγραφέας δεν ζητά τον οίκτο μας, ζητά δικαίωση για το παιδί εκείνο που δεν πρόλαβε να ζήσει, να σπουδάσει, να γεράσει. Του χαρίζει την αθανασία με τον πιο όμορφο τρόπο. Όσο αυτό το βιβλίο διαβάζεται, εκείνο το παλικάρι θα κοιμυπάει πάντα στα καταγάλανα νερά, θα φοράει το τζιν του και θα παραμένει για πάντα είκοσι χρονών.

»Η γλώσσα είναι ρέουσα, γεμάτη λυρισμό, αρώματα μιας Αθήνας που χάθηκε και τη μοναδική ατμόσφαιρα της εφηβείας. Οι χαρακτήρες είναι τόσο ανάγλυφοι, που πιάνεις τον εαυτό σου να θέλεις να τους προειδοποιήσεις για το κακό που έρχεται, να φωνάζεις μαζί

Η αναφορά της εφημερίδας «Ελεύθερος Τύπος» στο βιβλίο του Στέλιου Παρασκευόπουλου

αφήνει πίσω της η απώλεια. Χρειάστηκε να περάσει μισός αιώνας βασιανιστικής συγκατοίκησης με τη σκληρή πραγματικότητα και τις αναμνήσεις, για να βρει ο συγγραφέας τη δύναμη να αποτυπώσει αυτόν τον πόνο στο χαρτί.

Το μεγαλείο του βιβλίου έγκειται στο γεγονός ότι μετατρέπει ένα βαθιά προσωπικό τραύμα σε μια πανανθρώπινη ελεγεία για τη φιλία. Ο συγγραφέας δεν ζητά τον οίκτο μας, ζητά δικαίωση για το παιδί εκείνο που δεν πρόλαβε να ζήσει, να σπουδάσει, να γεράσει. Του χαρίζει την αθανασία με τον πιο όμορφο τρόπο. Όσο αυτό το βιβλίο διαβάζεται, εκείνο το παλικάρι θα κοιμυπάει πάντα στα καταγάλανα νερά, θα φοράει το τζιν του και θα παραμένει για πάντα είκοσι χρονών.

Η ατμόσφαιρα
Η γλώσσα είναι ρέουσα, γεμάτη λυρισμό, αρώματα μιας Αθήνας που κάποτε και τη μοναδική ατμόσφαιρα της εφηβείας. Οι χαρακτήρες είναι τόσο ανθρώπινοι, που πιάνεις τον εαυτό σου να θέλεις να τους προσδοκώσεις για το κακό που έρχεται, να φωνάζεις μαζί τους στο Πολυτεχνείο, να τους κρατάς συντροφιά στα μπαράκια.

Το «Δύο παιδιά που κολύμπησαν στην ίδια θάλασσα» δίνει μια ξεκάθαρη απάντηση στο ερώτημα αν ο θάνατος είναι το τέλος ή η αρχή μιας ελληνικής φιλίας. Ο Στέλιος Παρασκευόπουλος μας αποδεικνύει ότι η αιωνιότητα των αναμνήσεων είναι πιο δυνατή από την απώλεια, αρκεί να υπάρχει η μνήμη για να την κρατά ζωντανή.

Μην αφήσετε αυτό το βιβλίο να περάσει αθόρυβα από τα χέρια σας. Είναι μια συγκλονιστική κατάθεση ψυχής, ένα μάθημα για το τι σημαίνει να αγαπάς και να θυμάσαι. Κλείνοντας το οπισθόφυλλο, το μόνο που θέλεις είναι να πάρεις τηλέφωνο τον δικό σου κολλητό φίλο από τα παλιά. Γιατί η ζωή είναι τελικά μια ελάχιστη απόσταση, μόλις δυο-τρία γυρίσματα των επώνων και το μόνο που μένει στο τέλος είναι οι θάλασσες που κολύμπησαμε μαζί. Στέλιο Παρασκευόπουλε, σε ευχαριστούμε για την αλήθεια σου. ■

Η έκθεση αποτυπώνει τη metamorphωση της Αθήνας από επαρχιακή κωμόπολη σε ευρωπαϊκή μεγαλούπολη, έχοντας σαν αφετηρία την μεταφορά της έδρας του κράτους το 1834 μέχρι την απελευθέρωσή της από τη γερμανική κατοχή. Μέσα από σπάνια τεκμήρια, φωτογραφίες και αντικείμενα από τις Συλλογές του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου και επιλεγμένους δανεισμούς από συνεργαζόμενους φορείς, επιχειρείται μια πολυεπίπεδη

προσέγγιση της ιστορικής πορείας, των παραγόντων που διαμόρφωσαν τη νεότερη Αθήνα και των προκλήσεων που σημάδεψαν τη διαδρομή της. Στο επίκεντρο της παρουσίασης τίθενται η πολεοδομική και πληθυσμιακή εξέλιξη, η δημόσια και ιδιωτική αρχιτεκτονική, καθώς επίσης η σταδιακή βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης μέσω της ανάπτυξης των υποδομών. Παράλληλα, φωτίζονται οι προκλήσεις της καθημερινότητας των κατοίκων, η κοινωνική και οικονομική πρόοδος, η πολιτική ζωή,

η πνευματική παραγωγή, αλλά και σημαντικά κοινωνικά ορόσημα. Η έκθεση φιλοδοξεί, μέσω μιας διεισδυτικής προσέγγισης του παρελθόντος, να προσφέρει στους επισκέπτες της μια βιωματική εμπειρία σύνδεσης με την πόλη, αναδεικνύοντας παράλληλα κρίσιμα ερωτήματα γύρω από την ταυτότητά της και τις προκλήσεις που καλείται να διαχειριστεί στο παρόν και στο μέλλον. Απευθύνεται σε ένα ευρύ και πολυποίκιλο κοινό, προσεγγίζει την πόλη ως έναν ζωντανό οργανισμό, ο οποίος συνεχώς με-

ταβάλλεται, φέροντας ανεξίτηλα τα
ίχνη του ιστορικού παρελθόντος του
και προκαλεί τον επισκέπτη να αντι-
κρίσει την πόλη με νέα ματιά και να
την αναπνήσει ξανά. ☐

Διάρκεια Έκθεσης
8 Σεπτεμβρίου 2026
έως 30 Ιουνίου 2027

Εθνικό Ιστορικό Μουσείο
ΜΕΓΑΡΟ ΠΑΛΑΙΑΣ ΒΟΥΛΗΣ,
ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ,
ΣΤΑΔΙΟΥ 13, ΤΚ 10561
ΑΘΗΝΑ | 210-3237617

ΚΑΠΠΑ ΕΚΔΟΤΙΚΗ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΛΑΦΑΤΗΣ ΤΟ ΤΕΡΑΣ ΣΕ ΚΟΙΤΑ ΑΠ' ΤΟ ΘΡΑΝΙΟ

Ένα βιβλίο γραμμένο στη μνήμη του Βαγγέλη Γιακουμάκη

Ο Σταυρής είναι μόνο 18 ετών. Βάζει στη βαλίτσα τα λιγοστά σύνεργά του, τη δίψα για ζωή, τη μπέσα, την καλοσύνη και φεύγει από το πατρικό του για να σπουδάσει. Πρώτη φορά μόνος. Ανοίγει φτερά σε άγνωρους κόσμους, δίχως να φαντάζεται τι τον περιμένει. Περνά το κατώφλι του γκριζωπού κτιρίου της Σχολής και τον ξεναγούν στη φοιτητική εστία όπου του δίνουν το δωμάτιο «202». Τα μαθήματα ξεκινούν. Διαβάζει με τις ώρες και παρακολουθεί με μεράκι. Η απότομη προσγείωση για εκείνον δεν αργεί να έρθει. Δίπλα του κάθεται μία παρέα σπουδαστών που δεν λογαριάζει μήτε από μαθήματα μήτε από καθηγητές. Στην αρχή τον προσεγγίζουν «ντυμένοι» φίλοι και

Αλέξανδρος Καλαφάτης
Δημοσιογράφος - Συγγραφέας

γρήγορα δείχνουν το πραγματικό τους πρόσωπο. Η μπέσα και η παλικάριά ήταν μονάχα το «παραπέτασμα». Η σκόνη κάθεται και το bullying ξυπνά μοχθηρό. Στην αρχή καμουφλαρισμένο και στη συνέχεια με τη μορφή βασανιστηρίων. Το «202» μετατρέπεται σε δωμάτιο απελπισίας. Ο Σταυρής βυθίζεται στην απόγνωση. Τα «θηρία» μένουν ατιμώρητα, οι φήμες ότι έχουν «πλάτες» εξαπλώνονται και η ασυλία γιγαντώνει την έπαρσή τους. Ο Σταυρής βρίσκει καταφύγιο σε μια φτωχοεκκλησιά. Εκεί γνωρίζει τον παπά Χαράλαμπο που φωτίζει μέσα του συμπόνια και ανθρωπιά. Παίρνει ανάσα. Το bullying όμως δεν σταματά. Μέχρι που μια μέρα ξαφνικά εξαφανίζεται από προσώπου γης. Ο αστυνομικός Περικλής Φιλίππου μπαίνει με ορμή στην έρευνα αλλά γρήγορα συνειδητοποιεί ότι μπροστά του έχει μόνο θεριεμένους τοίχους. Απελπίζεται. Τι τελικά συνέβη στον Σταυρή; ☒

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΛΑΦΑΤΗΣ

Το τέρας σε κοιτά από το θρανίο

Η κυκλοφορία του μυθιστορήματος «Το τέρας σε κοιτά απ' το θρανίο», από την Κάπα Εκδοτική, βρήκε θερμή ανταπόκριση από τα μέσα ενημέρωσης, τα οποία στάθηκαν όχι μόνο στην αστυνομική του πλοκή, αλλά κυρίως στο δύσκολο και διαχρονικά επίκαιρο θέμα που το διαπερνά ως την έσχατη άκρη του: το bullying, τη βία, τη σιωπή και τη συνενοχή των «θεατών».

Το βιβλίο του δημοσιογράφου και αστυνομικού συντάκτη Αλέξανδρου Καλαφάτη είναι εμπνευσμένο από τη δημοσιογραφική έρευνα που είχε πραγματοποιήσει το 2015 για την υπόθεση του Βαγγέλη Γιακουμάκη —μια υπόθεση που συγκλόνισε την ελληνική κοινωνία και έφερε με ένταση στο δημόσιο λεξιλόγιο τη συζήτηση για τον εκφοβισμό. Ωστόσο, ο συγγραφέας δεν επιχειρεί να αναπαραστήσει την πραγματική υπόθεση, ούτε να παραδώσει ένα δημοσιογραφικό ντοκουμέντο. Επιλέγει συνειδητά τον δρόμο της αστυνομικής μυθοπλασίας, δημιουργώντας φανταστικούς χαρακτήρες και έναν δικό του, σκοτεινό κόσμο, μέσα από τον οποίο θέτει ερωτήματα.

Αυτό ακριβώς το στοιχείο ανέδειξαν τα δημοσιεύματα που ασχολήθηκαν με το βιβλίο: ότι ο Αλέξανδρος Καλαφάτης δεν αναζητά απλώς τον ένοχο. Αναζητά εκείνους που είδαν, κατάλαβαν και επέλεξαν να κοιτάξουν αλλού. Το κεντρικό ερώτημα δεν αφορά μόνο το πώς γεννιέται ένας θύτης, αλλά και το πώς ένα πλήθος μπορεί να μετατραπεί σε σιωπηλό ακροατήριο βίας.

«Κανένα τέρας δεν γεννιέται μόνο του. Χρειάζεται πάντα ένα ακροατήριο», σημειώνεται χαρακτηριστικά σε κείμενο της έμπειρης βιβλιοκριτικού του Ελεύθερου Τύπου, Γιούλης Τσακάλη. Η φράση αυτή συνοψίζει και τον ηθικό πυρήνα του μυθιστορήματος. Το «τέρας» του τίτλου δεν περιορίζεται σε ένα πρόσωπο. Είναι ο εκφοβισμός που μπορεί να κρύβεται πίσω από την καθημερινότητα, η εξοικείωση με τη βία, η αδιαφορία, οι φήμες, η απουσία αντίδρασης. Είναι, τελικά, η στιγμή που κάποιος βλέπει έναν άνθρωπο να υποφέρει και επιλέγει τη σιωπή.

Στις αναφορές των μέσων ενημέρωσης ιδιαίτερη θέση έχει η δημοσιογραφική διαδρομή του συγγραφέα. Ως αστυνομικός συντάκτης έχει βρεθεί επί χρόνια μπροστά σε εγκλήματα, ανθρώπινες ιστορίες και οικογενειακά δράματα.

Ήξερα ότι πολλοί αναγνώστες θα ταυτιστούν με την ιστορία, γιατί ο καθένας μπορεί να δει σε αυτήν ένα κομμάτι του εαυτού του, όπως συνέβη και με εμένα

Αυτή η εμπειρία, όμως, δεν μεταφέρεται στο βιβλίο ως ψυχρή καταγραφή γεγονότων. Μετασχηματίζεται σε λογοτεχνική αγωνία, σε μια αφήγηση που ακροβατεί ανάμεσα στο κοινωνικό δράμα και το αστυνομικό μυστήριο.

Ο ίδιος έχει εξηγήσει ότι η ευθύνη του δημοσιογράφου είναι, για εκείνον, βαρύτερη, καθώς οφείλει να καταγράφει με ακρίβεια τα γεγονότα. Η συγγραφική ιδιότητα, από την άλλη, του έδωσε τη δυνατότητα να κινηθεί πιο ελεύθερα, χωρίς όμως να εγκαταλείψει την ευαισθησία και τη σοβαρότητα με την οποία προσεγγίζει το θέμα. Δεν επιδιώκει να κηρύξει μια αλήθεια ούτε να δώσει έτοιμες απαντήσεις. Επιχειρεί να αφήσει πίσω του ερωτήματα —και να καλέσει τον αναγνώστη να αναμε-

τρηθεί μαζί τους.

«Ήξερα ότι πολλοί αναγνώστες θα ταυτιστούν με την ιστορία, γιατί ο καθένας μπορεί να δει σε αυτήν ένα κομμάτι του εαυτού του, όπως συνέβη και με εμένα», εξηγεί ο συγγραφέας σε συνέντευξή του στο Kathimerini.gr και την δημοσιογράφο Αλεξάνδρα Σκαράκη.

Απαντώντας για το πως εμπνεύστηκε τον τίτλο ο εξηγεί ότι «το τέρας ξεκινά να μας καταδιώκει από τα σχολικά μας χρόνια. Από τότε δηλαδή που καθόμαστε στο θρανίο και είναι απέναντι και μας κοιτά. Μπορεί όμως να συνεχίσει να μας κοιτά και στα φοιτητικά θρανία, όπως και στην υπόλοιπη ενήλικη ζωή μας. Ο Μάνος Χατζηδάκης το έχει αποδώσει με καταπληκτικό τρόπο, λέγοντας ότι αυτός που σε εκφοβίζει —όταν

είσαι ακόμα παιδί— δεν θα χαθεί. Αντιθέτως θα τον ξανασυναντήσεις:

Εισπράκτορα, εκπαιδευτή στον στρατό, τηλεγραφητή, κλητήρα στο υπουργείο, αστυνόμο, μουσικό στην ορχήστρα, παπά στην ενορία, συγκάτοικο στην πολυκατοικία, γιατρό σε κρατικό νοσοκομείο και τέλος νεκροθάφτη, όταν πετύχει να σε θάψει. Αν το σκεφτούμε βαθύτερα τα τέρατα του φασισμού και του bullying συγκατοικούν στο ίδιο σκοτάδι».

Η πλοκή

Στο επίκεντρο της πλοκής βρίσκεται ο Σταυρής, ένας δεκαοκτάχρονος νέος που αφήνει το πατρικό του σπίτι για να σπουδάσει. Η αρχή της νέας του ζωής, όμως, αποδεικνύεται πολύ διαφορετική από όσα ονειρευόταν. Στη Σχολή

Το τέρας ξεκινά να μας καταδιώκει από τα σχολικά μας χρόνια. Από τότε δηλαδή που καθόμαστε στο θρανίο και είναι απέναντι και μας κοιτά. Μπορεί όμως να συνεχίσει να μας κοιτά και στα φοιτητικά θρανία, όπως και στην υπόλοιπη ενήλικη ζωή μας.

του έρχεται αντιμέτωπος με μια παρέα σπουδαστών που αρχικά τον πλησιάζει με προσωπείο φιλίας. Πολύ γρήγορα, όμως, η μάσκα πέφτει. Η δέθεν μπέσα και παλικαριά αποδεικνύονται ένα παραπέτασμα, πίσω από το οποίο κρύβονται η σκληρότητα, ο εξευτελισμός και η ανάγκη για κυριαρχία. Το bullying ξεκινά ύπουλα, σχεδόν καμουφλαρισμένο, και στη συνέχεια παίρνει ολοένα πιο βίαιη μορφή. Ο Σταυρής απομονώνεται, βυθίζεται στην απόγνωση και το δωμάτιό του

μετατρέπεται σε έναν ασφυκτικό χώρο φόβου και μοναξιάς. Την ίδια στιγμή, οι θύτες μοιάζουν να μένουν ατιμώρητοι, ενώ οι φήμες ότι διαθέτουν «πλάτες» ενισχύουν την αλαζονεία και την αποθράυσή τους. Μέσα σε αυτή τη συνθήκη, ο Σταυρής βρίσκει για λίγο καταφύγιο σε μια φτωχοεκκλησιά, όπου γνωρίζει τον παπά Χαράλαμπο. Η παρουσία του φωτίζει μια χαραμάδα συμπόνιας, ανθρωπιάς και ελπίδας. Όμως η βία δεν σταματά. Μέχρι που, μια μέρα, ο νεαρός εξαφα-

νίζεται ξαφνικά από προσώπου γης. Τότε μπαίνει στην ιστορία ο αστυνομικός Περικλής Φιλίππου. Με ορμή και αποφασιστικότητα ξεκινά την έρευνα, για να βρεθεί σύντομα αντιμέτωπος με θιεριμένους τοίχους σιωπής. Ποιοι γνώριζαν; Ποιοι είδαν; Ποιοι μπορούσαν να μιλήσουν και δεν το έκαναν; Και, τελικά, τι συνέβη στον Σταυρή; «Το τέρας σε κοιτά απ’ το θρανίο» δεν είναι μόνο ένα μυθιστόρημα μυστηρίου. Είναι μια ιστορία για τη βία που κανονικοποιείται, για τα κινητά τηλέφωνα

που -όπως εξηγεί σε συνέντευξή του ο συγγραφέας- μπορούν να γίνουν όπλα, για τη δημόσια διαπόμπευση που σήμερα αποκτά περισσότερους θεατές μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα. Πάνω απ’ όλα, είναι ένα βιβλίο που υπενθυμίζει πως απέναντι στην κακοποίηση η ουδετερότητα δεν είναι αθώα. Γιατί, όπως υπογραμμίζει ο συγγραφέας, ένας άνθρωπος μπορεί να αρκεί για να σώσει ένα θύμα —αλλά για να μη μείνει μόνος απέναντι στο πλήθος, χρειάζεται να γίνουμε πολλοί. ☐

Εφημερίδα-ταυτότητα του σκεπτόμενου Έλληνα

ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΘΡΗΣΚΕΙΑ

11 χρόνια

Διανέμεται
στις 15 κάθε μήνα
δωρεάν

Αθήνα • Πειραιάς • Θεσσαλονίκη